

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Dispvt. XIV. De causa materiali accidentium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](#)

prietary reali, & Physica loquamur, nullam aliam in materia inueniemus: nam si quid aliud assignari solet, vel non est proprietas, sed essentia; ut esse potentiam ad formam: vel non est proprietas positiva, sed quia per negationem declarat eandem essentiam, ut esse ingenerabilem, & incorruptibilem, esse de se informem, & aliquo modo incognoscibilem, carere vi actionem, & similes. Vel deniq; solum per Metaphoram explicat eandem essentiale in capacitate materiae, ut habet appetitum ad formam. At vero quantitas est vera & realis proprietas propria habent entitatem (de qua infra suo loco dicemus) naturaliter ac necessario coniunctam cum entitate materie. Et que illi valde proportionata, nam est aptissima ad recipientum, & patientem, & ex se non est ordinata ad aliquid agendum. Statim vero se offerunt hoc loco questiones graues, scilicet, an quantitas ita sit proprietas materie, ut sit illi coena, & an ab illa dimittatur, vel mediante forma: & an in illa immediate subiectetur, vel in toto compagno; sed haec questiones non sunt necessariae ad presentem disputationem, & in sequenti habebunt commodiorem locum.

XVI.
Dubitatum.

Responso.

XVII.

Textus Aug.
exponitur.

Solum potest in hac assertione dubitari, si quantitas & materia sece consequuntur, quomodo, varia ratione materie, non variatur ratio qualitatis: diximus enim materiam incorruptibilium corporum esse distinctam a materia corruptibilium: nemo autem dicit, quantitates esse diversarum rationum. Quod si dicitur, quantitatem consequi materiam ut sic secundum genericas rationes suam: restabit inquirendum, quae proprietas consequatur hanc, quae vero illam materiam, quatenus talis, vel quomodo ad rationem genericanam materie sequatur specifica proprietas, & tamen ad specificas rationes materie nulla proprietas sequatur. Ad hoc vero dicendum est breuiter, nullum esse inconveniens, quod duas naturae seu materie specie distincte, quatenus inter se sunt aliquo modo similes, habeant proprietatem communem: id enim frequens est etiam in formis, & substantiis completis. Nam sicut duas causas specie distinctae possunt habere effectum eiusdem rationis, quia possunt habere virtutem communem, vel formalem, vel eminentem: ita duae materie possunt habere proprietatem communem propter conuenientiam in aliqua conditione naturae, quamvis non conuenientiam simpliciter in tota essentia. Omnes enim materie habent integralium partium extensionem & compositionem, & in ea sunt omnino similes, & secundum eam rationem conuenit illis proprietas: habent vero ulterius, quod sunt potentiae ad formam, & secundum hanc rationem differunt per diuersam habitudinem ad formam. Et secundum hanc specificam rationem, & distinctionem, verum est non habere unam materiam aliquam peculiarem proprietatem accidentalem, distinctam à quantitate, vel à proprietatibus alterius materie. Neque hoc est inconveniens, quia materia, cum sit pura potentia, non indiget aliis proprietatibus vel facultatibus.

Argumentorum solutiones.

Ad argumenta alterius sententiae respondetur, Aristotelem, cum ai omnia quae mouentur, habere materiam, loqui de moro physico in quo una pars mobilis prius pertransit spacium, quam alia. Commentator autem & Auicenna procedunt in eo errore, quod intelligentes omnes sunt entia necessaria, & externa. Ad Aug. In primis opus illud demirabilis, sacre Scripturae incerti est authoris, deinde D. Thom. q. vniqa de spiritualib. creat. artic. i. ad quartum, explicat Augustinum non loqui de materia proprie, ut est pars essentie, nec de informitate substantiali, sed de materia, ut dicit quamcumque substantialiam, vel subiectum accidentaliter informe. Unde per materiam informem in intellectuali natura nihil aliud

intelligit, quam ipsam naturam intellectualem nondum illuminatum à verbo. Vel fortasse author illius libri existimat Angelos esse corporeos. A que hoc modo respondet Capreolus in 2. d. 3. q. 1. ad alium locum Augustini ex libris confessionum, eam expositionem esse iuxta opinionem Platonis existimantis Angelos esse corporeos: præfertim quia Augustinus non approbat, sed refert tantum illam expositionem. Damascenus autem aperte sentit Angelos esse immateriales, quamvis copiaratione Dei eos appelleret crassos ac materiales, non quia materia consistit, sed quia aliquo modo sunt compositi, & potentiales. Ita fere Diuus Thomas q. 50. artic. 2. ad primum. Boetius autem in priori loco, vel existimat Angelos esse materiales, vel loquitur late de materia & forma, prout interdum dicuntur de quacunque potentia & actu, siue sint genus & differentia, tunc essentia & esse. In posteriori autem loco vel loquitur de forma pura, quae sit purus actus, ut exponit Capreolus, vel loquitur secundum præcisionem formalem, quod forma ut forma non recipit accidentia, sed quatenus aliquid participat de conditionibus materie, seu de potentialitate.

Et ex his ultimis verbis fere responsum est ad rationem illius sententiae: negatur enim esse impossibile substantiam creatam non compositam ex vera materia. Ad primam probationem responderetur, falsum est omnem substantiam creatam posse non esse per intrinsecam potentiam passuam, quae conuenit rebus ratione materie, subiecte priuationi: si vero sit sermo de potentia ad non esse per solam denominationem extrinsecam à causa efficiente, illa non requirit materiam. Ad aliam probationem responderetur, eadem rem viventem posse se ipsam mouere accidentaliter, vel in actu reducecere, quiaad hoc esse potest per suam substantiam in actu eminentem seu virtuali, & in potentia formalis, ut supra, confirmando veritatem, declaratum est, & tractando de causa efficienti latius dicemus.

Ad ultimam probationem iam declaratum est, unde repugnat dari substanciali incorpoream, & puram potentiam in genere substantię scilicet eminentiam illius gradus, & ordinis: & ideo non est simile de potentia ad formas accidentales, quia substantia quae sit simpliciter in actu, potest esse in potentia ad accidentia: quae non est potentia ad esse simpliciter, sed secundum quid. Est denique diuersa ratio formæ & materie, nam forma, cum sit actus, merito reperiri potest in gradu incorporeo, itemque gradus corporeus potest participare actualitatem formæ substantialis, quia non est ille ordo adeo imperfetus, quin intra illum reperiatur ens simpliciter in actu per formam constitutum: è contrario vero materia propter suam imperfectionem non potest elevari ad gradum incorporeum.

D I S P U T A T I O XIV.

De causa materiali accidentium.

Xplicata causalitate materiali in prima radice, & causa illius generis, facile est eam applicare ad omnia subiecta, quae huiusmodi genus causalitatis exercent circa accidentia; nam circa substanciali sola materia prima veram ac propriam causalitatem materialem habet: quia licet partes integrantes vel dispositiones, soleant ad hoc genus causa reuocari, id solum est per quandam reductionem, non per proprietatem. Igitur de materiali causa accidentium primum videbimus an sit, & qualis, & respectu quorum accidentium. Deinde, quibus rebus conueniat.

SECTIO I.

Virum detur vera causa materialis accidentium.

Dupliciter de accidentibus loqui possumus: uno modo in abstracto, seu de sola forma accidental: alio modo in concreto, seu de composito ex tali forma, & subiecto. Et iuxta hanc dupl. considerationem dupliciter potest quare causa materialis accidentis; scilicet, vel componens ipsum, vel sustentans ipsum, aut unione ipsum.

Materialis accidentium causa datur.

I. Primo ergo in genere certum est, dari causam materialem accidentium. Hoc patet primo ex Aristotele 12. Metaph. tex. 13. vbi resoluens quæstionem, quam lib. 3. tex. 15. proposuerat, dicit omnium generum eadem esse principia secundum proportionem; nam (vt Commentator exponit) licet alia sit potentia ad esse substantiale, & alia ad esse accidentale, tamen proportionaliter conuenient in ratione causa materialis. Vnde hac causalitas eadem via, & proportione demonstratur, qua causalitas materia primæ: imo tanquam nobis notior, prius cognita est, & per proportionem ad illam, vènum est in cognitionem materia primæ, vt supradidimus. Experimur enim in eodem subiecto mutationem interiorab uno accidente in aliud vt à calido in frigidum: ex quo intelligimus dari subiectum, quod utrūq; accidenti subest, & illud appellamus causam materiam accidentis. Nam re vera est causa, quandoquidem ab illo dependet accidentis: & quatenus subiectū est, non participat aliud causalitatis genus, vt per se constat & magis parebit ex dicendis. Deinde, quia non in omnibus accidentibus fit hæc transmutatio, addenda est ratio vniuersalis, quæ ex natura entitatis accidentialis sumenda est: entitas enim accidentialis, in se subsistere non potest, sed indiget subiecto, in quo sustentetur: & ideo indiget causa materiali tanquam necessaria ex natura rei, vt esse possit. Quæratio probat, non solum dari posse causam materialem accidentium, sed etiam omnia accidentia natura sua necessario postulare hanc causam; quia accidentis esse est inesse, vt postea suo loco declarabimus: in ipsa autem ratione inhaerendi includitur subiectum & consequenter materialis causa.

II. Ex quo colligitur differentia inter substantiam & accidentem, quod substantia etiam creata, non requirit in vniuersum materialem causam, vt supra ostensum est; accidentis vero omne illam requirit. Et ratio est, quia ratio substantiae aut formæ creatæ ex hac praesia, & communi ratione non requirit materiam, cum ex vi illarum rationum non repugnet esse rem subsistentem, & simplicem, sed requiritur ex peculiaritate rationis talis substantiae, nimirum corporæ, vel talis formæ, scilicet materialis. At vero accidentis ex præmia, & communi ratione accidentis postulat materialem causam, quia dicit entitatem ita diminutam, vt natura sua sit incepta ad subsistendum, ac proinde indigentem aliquo subiecto sustentante. Quo fit, vt hæc causalitas materialis, etiam ad incorporalia se extendet, nam etiam spiritualia accidentia indigent materiali causam, extenso nomine *materialis virtutis* id à quo sumpsum est. Materia enim proprie, & in rigore appellata est materia corporea, & ab ea denominatio *materialis sumpta* est: inde tamen extenditur ad omnem causam, quæ rationem causandi eandem seu proportionalem habet, etiam si secundum entitatem suam spiritualis sit, & incorporea: atque hoc modo accidentia spiritualia, licet in se sint indubitabilis, & incapacia extensionis quantitatius, nihilominus causam materialem habent. Quin potius iuxta principia diuinæ Theologiz, etiam supernatur-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ralia accidentia indigent materiali causam, nam quantumvis sint entia perfectissimi ordinis, tamen hoc ipso quod accidentia sunt, indigent subiecto, quo fulciantur. Advertendum est tamen vltimò, in hac conclusione sermonem esse de propria entitate accidentali, nam modus accidentialis, qui ex se non habet propriam entitatem, sed intrinsecè identificatur alicui accidentalis entitati, cuius est modus, non semper habet propriam materialem causam, sed illi sufficit ipsa entitas quam proximè modifcat, sive illi coniungatur vt subiecto, sive alio modo, q; in particulari declarari non potest, nisi explicitando varia genera horum modorum accidentialium, quod in discurso huius materiae præstabilis. Et ideo omitto speciales difficultates, quæ hic occurribant de relatione vt relatio est, & de actione trâseunte vt sic, & de loco, vel aliis formis extrinsecè dominantib; nam in propriis locis commodius tractabuntur.

Accidens in concreto compонitur ex materia, non in abstracto.

III. Dico secundo: Entitas accidentalis in abstracto sumpta, non habet causam materialem, ex qua intrinsecè componatur, sed hoc modo datur causa materialis accidentis in concreto, seu compotiti accidentialis. Hanc cōclusionem, præsertim quo ad priorem partem, ponunt Soncinas 12. Metaphys. quæstion. 26. & Iauell. quæst. 8. & significant aliquos sensisse oppositum propter Aristotelem ibi text. 26. *landum. 8.* Metaph. q. 8. dicentes, in omni genere dari propriam potentiam, & actum. Conclusio tamen est certissima, loquendo de propria & reali materia, quia tota entitas accidentalis est quædam forma: non ergo indiget compositione intrinsecæ & reali ex propria materia, & forma. Antecedens declaratur, quia tota entitas accidentalis est in subiecto tanquam forma: vnde qui in accidente fingunt dictam compositionem ex materia, necesse est fateantur, illam partem, quam materiali appellant alterius partis formalis, respectu subiecti esse actum & formam saltem partiale. Hinc vero probatur prima consequentia, quia forma, vt forma, non postulat compositionem ex potentia & actu realiter distinctis, vt in superioribus probatum est. Nec vero haec formæ accidentiales propter suam imperfectionem postulant illam compositionem ex potentia, & actu realiter distinctis, quia res imperfecta, si sit partialis & incompleta, aut forma alterius, potest esse realiter simplex, imo & indivisibilis, vt punctus, nam simplicitas non semper importat, aut requirit magnam perfectionem, sed tunc solum est signum maioris perfectionis, quando cetera sunt paria: ergo nulla probabilis ratio ex cogitari potest ad tribuendum accidentibus hanc compositionem.

IV. Adde præterea, intelligi non posse qualis sit illa materia ex qua intrinsecè componatur forma accidentalis: nam vel est talis vt eadem numero successiva sit sub diversis formis accidentalibus: vel semper transmutatur seu perit cum ipsa forma. Primum dici non potest, alias non solum ex calido fieret frigidum, sed etiam ex calore frigus, & ex amore odio, & sic de aliis, quod est aperte fallsum. Item, quia calor actius est secundum totam entitatem suam: ergo introducit in subiecto calorem secundum totam entitatem eius, quantum ad illum gradum, quem introdit: ergo expellit oppositum gradum frigoris

Bb 2 frigoris

frigoris similiter quoad totam entitatem eius: non ergo expellit tantum partem formalem à materiali, vt in hanc introducat aliam partem formalem oppositam, sed simpliciter expellit totam formam, vel totum gradum contrarium, vt suum introducat. Sic ut in mutatione purè priuativa, vt v.g. in desitione luminis, non perit pars formalis luminis, & manet potentialis, sed absolute totum lumen. Si autem transmutatio accidentis semper sit in tota entitate forma: ergo illa materia, ex qua singuntur accidentia constare, nihil deseruit ad transmutationes accidentium, neq; etiam deseruit ut informent substantiam, nam ratio materia ex se potius impedit informationem, quia materia vt sic non est actus actuans, vt supra diximus. Item non deseruit ad actionem, quin potius impedit potest, ne forma secundum se totam sit activa, nam materia secundū se non est activa: cum ergo multæ formæ accidentales sint acti us secundum totam suam entitatem, non constant intrinsece materia & forma. Tandem si accidentia constat materia & forma, etiam forma ipsius accidentis constabit materia & forma. Atque ita procedetur in infinitum: si ergo in aliqua fistendum est, vt re vera est, fistamus in prima, quæ fit ipsum accidentis, quod est tantum forma, cuius materia est subiectum quod informat. Prima sequela patet, quia non est maior ratio de una forma, quam de alia, quia virtus est entitas imperfecta, & incompleta, & forma alterius, & in tra que concipi potest ratio generica & specifica: est ergo eadem ratio.

V. Et ex his facile patet altera pars conclusionis, quia compositum accidentale intrinsece constat ex subiecto, & accidente, & in ea compositione accidentis habet rationem forma: ergo subiectum habet rationem materialis causæ. Vnde sit, causa itatem hanc respectu compositi: eadem proportione explicandæ esse in his compositis accidentibus, quia in substantialibus illam declaravimus. Ipsum enim compositum est effectus talis causæ, cum ex illa constet, & ab illa pendeat. Ratio vero seu principium causalitatis est prima potentia, vel entitas, per quam subiectum recipit accidentis, de qua potentia, & entitate in sequentibus sectionibus ex professo dicemus. Causalitas vero in re non est aliud, quam unio accidentis ad subiectum, nam ea mediante fit, vt ex subiecto & accidente unum compositum coalescat. Loquimur enim de composito, & causalitate eius in factu esse: nam de causalitate in fieri, statim dicetur. Neque oportet in subiecto accidentis fingere distinctionem modum unionis præter ipsum accidentem utrum subiecto, quia cum accidentis sit in subiecto, non sunt in ipso subiecto duas mutationes: una per informationem accidentis, alia per peculiarem modum unionis identificatum ipsi subiecto, & propter alias rationes supra factas, quæ hic eadem, vel maiorem vim habent. Atq; ita patet tota haec causalitas respectu accidentalis compositi.

VI. Dices, Hoc compositum accidentale est unum per accidentis: ergo respectu illius non potest intercedere vera causalitas materialis. Alias omne compositum per accidentis consurgeret ex huiusmodi causalitate; quod patet esse falsum in aceruo lapidum, vt etiam in domo quatenus constat fundamento, parietibus, & tecto. Respondetur ex supra d'itis de unitate, in entibus quæ sunt unum per accidentis, esse latitudinem, & quædam habere maiorem unitatem, quam alia. Compositum ergo ex subiecto & accidente, est unum per accidentis, quia constat ex rebus diuersorum Prædicamentorum, & ex actu & potentia, non per se ordinatis, sed accidentaliter. Nihilominus tamen illa unitas quam habet, non est tantum Metaphorica, aut apparen, sed vera & physica, quia est per veram unionem & realem unius ad aliud, & ideo tale compositum vere consurgit per realem causalita-

tem componentium, tum inter se, tum respectu eōpositi. Accrus autem lapidum ita est unum per accidentis, vt non habeat veram & physicam unitatem, sed solum Metaphorica, vel apparentem (vt sic dicam) & ideo, sicut non consurgit ex vera unitate partium componentium, ita non oportet ut vera causalitas materialis ibi intercedat, sed tantum secundum proportionem, quatenus in situ & ordine una pars coniungitur alteri. In compositione autem artificiali solet intercedere quædam maior coniunctio & subordinatio partium: non tamen vera & physica unitate, atq; ita neq; vera causalitas materialis: quod intelligitur, comparando partes integrantes artificium inter se, nam si comparetur totum artificium ad propriam formam artificiale, quæ est figura, respectu illius est magis propria causalitas materialis, quatenus figura comparatur ad suum subiectum tāquam verum accidentis illi realiter unitum.

Accidens in abstracto educatur, & sufficitur à materia.

DI. Ico tertio: Accidens quoad suam entitatem accidentalem præcice & abstracte sumptam, habet materialē causam, non ex qua componatur, sed à qua sustenterur in suo esse: vnde illa non tantum est materialis causa accidentis quoad unitatem, sed etiam quoad entitatem eius, quia in uno genere causat, mediante unitate: neque etiam est causa solumin factu esse, sed etiam in fieri. Tota haec assertio sequitur ex præcedentibus à sufficiente divisione, nam ex prima assertione constat accidentia indigere causam materialib; ob diminutam entitatem quam habent: & in secunda probatum est entitatem accidentalem non indigere hac causam, vt ex ea intrinsece componatur: ergo vt ab ea sustenterit. Imo etiam qui singunt causam materialē intrinsecam componentem accidentia, non excludunt causam materialē sustentantem totum ipsum accidentis compositum ex intrinseca materia, & forma: quod est nouum argumentum, falso configit illam intrinsecam compositionem accidentis ex materia & forma. Rursus ex eadem diminuta, & imperfecta entitate accidentis, constat pendere sua causa materialē non solum in unitate, sed in entitate sua, quia in se subsistere nullo modo potest naturaliter. Item quia non minus pendet accidentis à sua causa materialē, quam forma substantialis materialis à materia; sed haec pendet non tantum in unitate, sed etiam in entitate: ergo. Deniq; hinc etiam concluditur pendere non tantum in factu esse, sed etiam in fieri, tum quia fieri est proportionatum ipsi esse, tum etiam quia actio per quam accidentis naturaliter fit, est etiam quoddam accidentis pendens necessario à subiecto, in quo vel ex quo fit. Est tamen hoc cum proportione intelligentum, nā diffidit quædam accidentia sunt per propriam actionem, inveniuntur vero solum per resultantiam, vel consecutionem ad effectuationem aliarum rerum: unumquodque ergo accidentis modo quo fit, penderit ab aliquo subiecto in fieri, atque ita habet materialē causam sua effectuationis modo quo naturaliter fieri potest. Quid autem fit haec causalitas, non oportet iterum declarare; nam eadem omnino est, quæ in substantiali causalitate, seruita proportione.

Quærere vero aliquis potest, an materialis causa unitu ce dicatur de illa quæ est substantialis, & de causa materialis accidentis. Et ratio cibij esse potest, materialis quia causa materialis accidentis in se, vel est perfectior, vel est æque perfecta causa materiali substantialis, nam vel est integra substantialis, vel forma, vel ad minimum ipsa materia: ergo etiam in ratione cause materialis est vel perfectior, vel saltem æque perfecta, quia in hac causalitate causa præbet se ipsam, & suum esse; ergo si in se est æque perfecta, etiam erit in ra-

in ratione cause. In contrarium vero est, quia esse quod resultat ex hac causalitate, non est esse simpliciter, sed secundum quid nimur esse accidentale. Item productio, vel generatio accidentis, solum est productio, & generatio secundum quid. Vno item formae accidentalis cum subiecto, est tantum secundum quid, ut pote accidentalis: sed actualis causalitas materialis consistit in ipsa actuali vniione, vel vnitione, quatenus à subiecto pender, ergo causalitas hoc respectu accidentis est tantum secundum quid. Atq; ita dicendum est, causaliam materialem formaliter in ratione cause analogicè de his causis dici, & principialis de causa substantiaz, materialiter vero rem, quia causal accidentia, posse esse vel æque, vel magis perfectam. Id vero non satis est, vt in ratione causa sit perfectior, etiam si per se ipsam intret compositionem totius compositi accidentalis, quia non est inde ratio causa sumenda, sed ex actuali causalitate quam exhibet, & ex formaliter esse, quod inde consurgit.

SECTIO II.

An substantia ut sic esse possit immediata causa materialis accidentium.

I. **D**E hac causalitate formaliter sumpta, nihil aliud nobis dicendum supererit: de fundamento vero talis causalitatis, & de potentia per quam causat, nonnulla dicere necesse est. Cum enim materialis causalitas consistat in receptione, duo ex parte cause requiruntur, scilicet res quæ recipit, & potentia per quam recipit, quæ possunt vel re, vel ratione distinguiri. Supponimus autem ut per se notum ex dictis, substantiam esse quasi primum fundamentum, vel primam rem quæ causat materialiter accidentia, quia totus ordo accidentium imperfectus est, & insufficiens, ut in se subsistat: & ideo primum fundamentum, in quo accidentia nitanatur, non potest esse aliquid accidens, sed debet esse substantia. Inquirimus ergo per quam potentiam substantia causat materialiter accidentia, an per potentiam accidentalem realiter, aut ex natura rei distinctam ab ipsa; an vero per se ipsam, seu per potentiam ratione tantum distinctam.

Tractatur prior opinio.

II. **V**idam enim authores sentiunt nullum accidentis recipi in substantia, nisi media potentia accidentali perrinente ad idem Prædicamentum. Ita sentiunt Socratis 12. Metaph. q. 26. & lauel. qu. 8. qui dicunt esse in substantia potentiam receptivam quantitatis, quæ reducitur ad Prædicamentum quantitatis, & aliam receptivam qualitatis ad Prædicamentum qualitatis pertinentem, vel potius in superficie ipsa ait Socratis, esse aliquid potentiale de genere coloris, ad recipientum colorem, quid illud sit (inquit) puta Diaphaneitas, vel aliquid huiusmodi. Fundamentum eorum est dictum quoddam Aristotelis 12. Metaph. text. 26. eadem est principia omnium generum. Quod Commentator expone de identitate secundum Analogiam, nam quilibet res aliquius prædicamenti, habet illa tria principia, materiam, formam & priuationem, non tamen in omnibus prædicamentis sunt eadem, sed proportionalia. Hinc ergo colligunt, quod sicut in unoquoque Prædicamento est propria forma, & propria priuatione, sic etiam est propria potentia, constitutiva proximum materiale principium illius generis. Vnde recte concluditur, substantiam ut sic non posse esse principium proximum materiale alicuius accidentis.

III. Atq; hinc sumptum est illud axioma: Potentia & actus sunt in eodem genere, quod à multis, ut primum in Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

Metaphysica principium, recipitur, ob dictum testimoniū Aristotelis, cui addunt aliud Commentatoris 5. Physic. comm. 9. Potentiam ad unumquodque Prædicamentum esse in illo genere Prædicamenti, in quo est actus: & 1. de Anim. Comm. 6. Potentiam & actum esse differentias, quæ contingunt omnibus Prædicamentis, & loquitur de potentia receptiva, nam tractat de anima quatenus est actus, & de potentia quæ illi responderet. Eodem principio vitetur Diuus Thomas à Spes, signatum i. part. questione 77. articul. 1. vbi inquit: Cum potentia & actus dividantur, & quodlibet genus entis oportet, quod ad idem genus referatur potentia, & actus: & ideo si actus non est in genere substantiae, potentia quæ dicitur ad illum actum, non potest esse in genere substantiae. In quibus verbis & principium illud, & conclusio intenta, & ratio conclusionis contineri videntur. Est autem ratio, quia potentiaz specificantur per actus: ergo potentia ad recipiendam formam accidentalem sumit speciem suam ab actu ad quem ordinatur: ergo illa potentia non potest esse substantia. Simili enim ratione probauimus supra potentiam materiaz non esse accidens, sed substantiam: & proportionali discursu concludi potest, potentiam ad recipiendam qualitatem esse in genere qualitatis. Ex qua ratione aliqui extendunt illud principium ad potentiam actuum, & receptivam: vnde generatim inferunt, potentiam ad actum accidentalem esse accidens, & referri ad idem genus.

Substantia se ipsa immediata causa materialis accidentium.

IV. **H**æc vero sententia, quantum ad rem praesentem attinet, defendi non potest, nisi fortasse in sensu verborum æquiuocatio sit. Dico ergo substantiam per se ipsam absque additione aliquius rei realiter distinctæ, vel aliquius modi ex natura rei diversi, posse esse causam materialem immediatè in se recipi entem aliquid accidens. Probatur prior pars, quia si substantia recipit quantitatem, verbi gratia, mediante aliquam distinctam, quæ sit potentia ad recipiendam quantitatem, interrogō, an illa res sit substantia, vel accidens. Substantia esse non potest, tum quia alias non est res ultra totam substantiam rei: tum etiam, quia iam ponetur substantia per se ipsam receptiva accidentis. Si est accidens, ergo est in aliquo subiecto proximo; quero ergo, an illud sit potentia accidentalis realiter distincta, vel ipsam substantiam: si hoc posterius dicatur, habemus intentum. Si vero dicatur prius, de illo accidente iterum redibit questio, & ita in infinitum procedemus, nisi in ipsa substantia tandem fistamus. Et ita est re vera necessarium, nam licet substantia posset vniuersi alicui accidenti, medio alio, ut postea dicemus, tamen comparando substantiam ad totam collectionem accidentium, non potest illi vniuersi, media aliquare, quæ non sit aut substantia, aut accidens: ergo necesse est, ut aliqua substantia, & aliquod accidens immediate vpiantur, id est, nulla mediante re distincta ab extremis vniuersi. Ratio denique à priori ex eo sumi potest, quod accidens adiicitur substantia creatuæ ad perficiendam illam, & supplendum id, quod talis substantia per se ipsam habere non potest: ergo necesse est, ut in entitate talis substantia intime includatur capacitas ad recipienda accidentia: ergo haec capacitas substantia, quæ est receptiva accidentium, ut sic, non potest esse res distincta ab ipsa substantia: unde quoad hanc partem conclusio posita evidens videtur.

V. In altera vero parte, de modo ex natura rei distincto, in primis non agimus de modo vniuersi accidentalis, de quo supra dictum est, sed de modo (ut ita dicam) potentiali, seu de potentia aliqua ex natura rei distincta à substantia, tanquam modo, & non tam

quam re omnino diuersa. Et sic applicari fere potest discursus factus: nam etiam illa potentia modis alterius distincta est verum accidentis, nam si esset substantia, falso dicetur distincta ex natura rei à tota rei substantia, ergo per seipsum inest suo modo substantia, & ab ea pender in genere cause materialis: ergo ab illa recipiunt immediate per propriam entitatem substantialem. Deinde facta est in praesenti haec distinctio ex natura rei, seclusa distinctione reali, nam haec capacitas recipiendi primum accidentis, (vt sic dicam) ita est intima substantiae creatae, vt inseparabilis ab illa sit, etiam per potentiam absolutam Dei, nam hoc ipso quod substantia angelis, verbis gratia, talis est essentialiter, per se ipsam capax est intellectuam potentiarum: & quamvis demus posse Deum separare intellectum à substantia eius, necesse est intelligimus semper manere illam substantiam capacem intellectus, & quamcumuis nudam Deus conferuet illam substantiam, impossibile est, quoniam maneat capax sive naturalis facultatis intellectus: & eodem modo intelligimus comparari substantiam compositam ex materia & forma ad quantitatem, nam per se ipsam est capax eius, nec potest hac capacitate priuari, etiam si tali substantia separatur omnis res, aut modus, qui ab illa separabilis est: ergo falso confingitur distinctio ex natura rei inter ralem capacitem & substantiam.

VI.
Catechismus
restringit
nolite oppo-
situm senti-
tiam

Improbatur,
Catechismus
mitatio.

Vnde Catechismus prior sententia citata, eam limitat ad ea accidentia que media aliqua actione & passione acquiruntur, nam ea quae sunt congenita substantiae, non indigent potentiam media, sed substantia ipsa per seipsum est capax illorum: atque hoc modo evitatur processum in infinitum. Ratio autem huius distinctionis & limitationis, que ex eo colligitur in eadem i. part. quæstio. 77. articul. 1. est, quia potentia congenita substantiae est essentialiter potentia, ad hoc principaliter ordinata, vt actum recipiat: quod vero sit actus substantiae, solum habet ex communione accidentis, & ideo non requirit aliam potentiam qua mediante inhæreat substantia: alia vero accidentia primo ac per se sunt actus, & ideo proprias requirunt potentias, quibus mediantebus inhæreant substantiae. Veruntamen ex hac doctrina in primis colligo, ex vi causalitatis materialis accidentis, vt sic per se non requiri potentiam medium, sed substantiam per se ipsum esse sufficientem ad hanc causalitatem. Hoc patet, quia ad recipientia illa accidentia que sunt essentialiter potentia receptiva, non requiritur alia potentia: quia haec potentia non actuans substantiam, secundum aliquam speciem rationem actus, sed ob communem rationem accidentis: ergo ex vi causalitatis accidentis, vt sic non requiritur talis potentia, sed si in aliquibus requiritur, erit propter alias speciales rationes. Deinde falso hoc limitatur ad ea accidentia: que per se primo instituta sunt ut sunt potentiae receptivae: nam quantitas non requirit in substantia potentiam medium, per quam recipiatur, vt probatum est, quia substantia per se ipsum est capax quantitatis, & superfluum est ac plane absurdum aliam fingere potentiam medium, ex natura rei distinctam: & tamen quantitas non est per se primo instituta: ut potentia receptiva, vt ipsa etiam sententia, alias quantitas essentialiter est qualitas. Vnde quantitas per se primo instituta est ad extendendas partes substantiae, ita ut naturaliter non possint se se loco penetrare. Inde vero consequenter habet, vt sit medium ad recipientia quedam alia accidentia: ergo non solum illa accidentia, que sunt per se primo instituta, ut sunt potentiae receptivae: sed etiam alia, que ob quamecumque rationem habent immediatam habitudinem ad substantiam, non requirunt potentiam medium, vt ab ea recipientur, seu materialiter causentur.

in sup

Imo vero addo, nullam fortasse reperiri potentiam accidentalem pure receptivam re ipsa distinctam à substantia: vt potest breviter inductione ostendti. Nam in substantiis corporeis inanimatis, nulla est potentia receptiva a accidentium præter qualitatem, vt partim ostensum est, partim ex sequentibus magis constabit: quantitas autem, vt dixi, non est per se primo potentia receptiva, sed est forma dans substantiam materiali hanc corpoream molem, & extensionem, ratione cuius apta est locum occupare. In rebus autem viventibus vt hec, non agnoscimus potentias aliquas pure passivas, nam omnes, quae conuenient viventibus vt viventia sunt, sunt aliquo modo acti: quod etiam in substantiis Angelicis considerare licet: ergo præcisœ ob recipientia accidentia, non oportet hincere in substantia potentias distinctas, nisi aliunde necessitas orietur.

Ex quo vterius concluditur, illam limitationem seu distinctionem de accidentibus congenitis, seu transmutabilibus non esse formalem, neque in viuendum veram. Primum patet, quia si substantia per se ipsum potest esse capax accidentis ut sic, etiam potest esse capax mutationis ad tale accidentis, si fortasse illud separabile sit. Quod si sit inseparabile, illud est per accidens, & materiale quid respectu causalitatis substantiae. Secundum patet, quia quantitas, iuxta communem sententiam, est accidentis quod transmutatur, & per proprium motum acquiritur: & nihilominus non requirit in substantia potentiam ab illa distinctam. Item, præsentia localis seu ubi est modus accidentialis, qui interdum afficit immediate ipsam substantiam, vt clarissimum patet in substantia spirituali: & est suo modo verum in materiali, vt infra suo loco dicimus: & tamen illud accidentis potest per propriam mutationem acquiri, & perdi. Item, si verum est relationem similitudinis, vel identitatis specificæ esse aliquid ex natura rei distinctum a subiecto & fundamento, tale accidentis non requirit in substantia speciem potentiam, & tamen non est congenitum, sed aucti potest, vel de novo refutare. Restat ergo ut absolute dicamus, ad causalitatem materialis substantiae circa accidentem, sive in ea sit per modum potentiarum passivarum, aut actuarum, sive per modum simplicis formæ, vel dispositionis, seu qualitatis, aut alterius modi accidentis, sive congeniti, sive audentiij, per se, & ex vi harum generalium rationum præcisœ sumptarum, non esse necessariam ex parte substantiae speciem potentiam ex natura rei ab illa distinctam.

Improbatur prior sententia.

A Tque hinc infero, accidentis non semper requirere in substantia potentiam receptivam proprie pertinentem ad suum Prædicamentum, immo raro id accidere nisi in aliquibus accidentibus propriis peculiari rationes. Hoc plane inferitur ex præcedenti assertione. Et declaratur amplius inductione, nam in substantia spirituali tantum sunt accidentia pertinentia ad intellectum & voluntatem, & quae locum respiciunt. Loquor naturaliter, ut emitam ea quae per diuinam gratiam seu virtutem fieri possunt. Quanquam, si aliquod donum gratie potest ponri in substantia spirituali, quod non sit in intellectu, nec in voluntate, vt re vera potest, illud non supponit in substantia potentiam eiusdem generis, nam illud donum est qualitas: capacitas autem obiectualis non est qualitas, sed ipsam substantiam animam, vt ex Theologia constat. Accidentia ergo, que pertinent ad motum, vel præsentiam localem, non supponunt in substantia potentiam pertinentem ad Prædicamentum Vbi, vel Actionem, aut passionem: qualiter enim concipi, aut quo fundamento fingi potest talis potentia? cum ratio potentiae, si propria sit, pertineat ad qualitatem: si vero

vero sumatur latè, sit quasi transcendens, & ratio quadam intime inclusa in variis rebus diuersorum prædicamentorum, & ita sit in proposito, nam substantia spiritualis per se ipsam est capax talis praesentia. Intellectus autem & voluntas absque illa dubitatione non supponunt in substantia potentiam aliam de genere qualitatis, vt probatum est. Actus vero harum potentiarum insunt substantiaz mediis ipsis potentias, quamvis modo sit controversia infra tractanda sect. 4. tamen id prouenit ex propria ratione inuenta in talibus actibus, vt ibidem dicemus. Et atque est sub iudice lis, an tales actus sint eiusdem prædicamenti cum ipsis potentias: aliqui enim eos collocant tantum in genere actionis. Et licet verum sit esse qualitates, & supponere potentiam quæ sit qualitas, tamen id non prouenit ex illa generali ratione, sed ex peculiari causa & natura.

De accidentibus vero substantiaz corporez omnes faciuntur inter accidentia habentia propriam entitatem re ipsa distinctam à substantia, primum accidentis talis substantiaz esse quantitatem, quæ non supponit in substantia aliquam potentiam, quæ ad prædicamentum quantitatis pertineat, vt à fortiori probat omnia quæ hactenus diximus. Ipsa vero qualitas, est medium seu potentia, per quam hæc potentia recipit qualitates corporeas, & similia accidentia, at quantitas non est potentia pertinens ad prædicamentum qualitatis, vt per se notum est. Nec vero inter superficiem, v.g. & albedinem singi potest mediare aut intercedere potentiam aliquam de genere qualitatis, per quam superficies recipiat albedinem: quod etiam probat arguenda hactenus facta, quia talis potentia, si in re non est distincta à superficie, non potest esse vera qualitas: fingeremus illam esse distinctam, vel ut rem, vel ut modum ex natura rei diversum & superfluum est, ac sine fundamento; & vel procedendum erit in infinitum, vel si stendendum est in intrinseca capacitate superficie, qua per se ipsam est receptiva illius potentiaz, verius dicetur stendendum esse in eadem intrinseca capacitate superficie, qua per se ipsam est immediate receptiva albedinis, & tolletur de media illa in intelligibili, & minime necessaria potentia. Si eigitur constat, potentiam per quam substantia recipit a ciden, non semper pertinere ad idem prædicamentum cum accidente recepto. Et ratio à priori est, quia ex accidente & subiecto non oportet fieri vnu per se, sed per accidentem: & ideo non requiritur, quod talis potentia, & actus pertinent ad idem genus: unde necesse est, ut talis potentia sit per se insituta, & ordinata ad talem actionem.

XI. Dices, his argumentis recte probari potentiam receptivam accidentis, non esse semper propriæ directe in eo prædicamento, in quo est accidentis receptum, non vero probari non collocari in illo saltem reductive, quod solum assertur authores prioris sententiaz; nam cum accidentis dicat intrinsecum ordinem ad subiectum, quatenus est capax ipsius accidentis, necesse est, ut subiectum secundum eam capacitate reduci ad prædicamentum accidentis. Propter hanc evasione infinitum superiorius, posse in hac questione esse aquivocationem in verbis, nā si solum sit sensus substantiam vel quantitatem conceptam à nobis sub formalitate capacitatris talis accidentis reduci quoddammodo ad prædicamentum illius accidentis tanquam quoddam additum; per quod definitur tale accidentis, sic controvenerit de modo loquendi aut concipiendi nostro: nam secundum rem nulla vera potentia additur media inter substantiam & quantitatem, vel inter quantitatem & qualitatem, sed solum quoddam denominatio, vel conceptio respectiva. Nos autem loquimur de reali & vera potentia, de qua loquitur D. Thom. cum sit, potentiam & actum reuocari ad idem genus: alias

non bene inde concluderet, potentias animæ esse distinctas ab anima, quod illis locis intendit: & eodem sensu loquitur Caeteranus, qui propterea adhibuit limitaciones, & distinctiones supra citatas: Commentator item in eodem sensu loqui videtur cum dicit, potentiam & actum esse differentias oppositas diuidentes singula prædicamenta.

Declaratur axioma: *Actus & potentia sunt in eodem genere.*

Quomodo ergo intelligendum est illud Axioma: *Actus & potentia sunt in eodem genere* reiciendum omnino est, ne sententia à nobis posita, & resolutioni data obstat videatur? Respondetur in primis, axioma illud non recte fundari in Aristotele 12. Metaph. nam ibi solum assertit res omnium prædicamentorum habere eadem principia secundum proportionem seu Analogiam, nunquam vero ait omnia illa principia in eodem prædicamento collocari, imo ponens exempla ait, in coloribus album esse principium ut formam, nigrum ut priuationem, superficiem ut materiam: & in illuminacione lumen esse formam, tenebras priuationem, aereum subiectum: & in sanatione sanitatem esse formam, morbum priuationem, corpus materiam, in quibus exemplis nunquam assignat potentiam, quæ debeat esse eiusdem prædicamenti cum forma: non ergo dixit Aristoteles materiam & formam pertinere semper ad idem genus, quamvis dixerit res omnium generum posse habere aliquo modo principia formale & materiale. Unde ibidem ait, res omnium generum habere causam efficientem seu mouentem, non tamen dicit aut sentit, illam causam pertinere ad idem genus cum re effecta. Neque obstat Soncinatis replica, quod causa efficiens est extrinseca, & ideo non oportet esse eiusdem generis: materiale autem principium est intrinsecum, quod debet esse eiusdem generis. Respondeo enim materiale principium accidentis, si ad totum compositionem comparetur, esse intrinsecum illi, non tamen esse illud compositionem ut sit propriæ in uno genere, cum sit vnum per accidens, & constet ex rebus diuerlorum generum: si vero comparetur ad formam accidentalem, non esse principium intrinsecum eius, id est, illam intrinseca componentem, sed solum per modum additi, seu subiecti, cui forma accidentalis vniatur. Hoc autem principium non est necessario eiusdem generis cum forma, in accidentalis compositione.

Hinc Scotus in 2. distinct. 16. q. 1. respondet, axioma illud intellectum de potentia receptiva, & actu eius, esse falsum, & assert contra illud instantias à nobis insinuatas de substantia & accidente, de superficie & colore, &c. Et similiter docet, esse falsum intellectum de potentia activa & actu eius, nam etiam habet claras instantias, praesertim in potentia, quæ agunt actione transiente, sive comparentur ad actionem, vt actio est, quia manifeste pertinet ad diuersa prædicamenta: tunc ad rem seu formam factam, nam potentia secundum locum motinæ est qualitas: efficit autem vbi, seu presentiam localem, & potentia augmentativa est qualitas, agit autem quantitatem aut substantiam. Dicit ergo axioma illud esse intelligendum de potentia obiectiva. Quam interpretationem multi recicunt impugnando acriter hanc potentiam obiectivam. Sed quoad hoc existimo de nomine, & equivoce hos cum Scoto disputare: nam ille non intelligit per potentiam obiectivam aliquam veram rem, quæ sit actu in rerum natura, quo sensu sola potentia activa vel passiva est potentia realis, vt infra dicam latius, tractando de essentia creature, & declarando speciem qualitatis quæ est potentia: sed per potentiam obiectivam intelligit Sotus, rem in statu pot-

XII.
Quoniam
Scotus expli-
cit dictum
pronuntia-
tum.

Quid obie-
ctiva poten-
tia apud Sto-
tum.

sibili antequam actus sit, quomodo dicimus rem esse in potentia antequam sit; & quia res, vt est possibilis, est obiectum potentiae actiue, ideo dicitur ab Scoto esse in potentia obiectiva. Atq[ue] ita dicit hanc potentiam & actum esse ciuidem generis, quia res possibilis, & res in actu eiusdem generis sunt; imo dicere etiam posset, esse eandem rem negatur (vt ait) quia non sunt duas res, sed eadem, in diversis statibus concepta. Quocirca res quam Scotus in ea interpretatione intendit, vera est, non tamen recte accommodatur illa interpretatione authoribus qui ante Scotum illud axioma docuerunt: Aristoteles enim ut ex dictis patet, nunquam in eo sensu locutus est, nec Averroes, qui loco citato ait potentiam & actum esse differentias oppositas, & cum g. Metaphysica in principio varias numeret potentiae acceptiones, nunquam fecit mentionem illius potentiae obiectiva.

XIII.

Dicendum ergo est, axioma illud communiter intelligi de propria potentia receptiva, vel actiua. Ut autem verum sit, intelligendum in primis est de potentia per se primo instituta & ordinata ad talem actum: non vero de potentia vel capacitate intrinsecè inclusa & quasi concomitante aliquam entitatem absolutam. Declaratur hoc, nam duobus modis intelligi potest, quod aliqua virtus tam actiua, quam receptiua, comparetur ad actum. Vno modo, quia ex primaria ratione & essentia sua ordinata est ad talem actum: sic materia est potentia ad formam, vt supra declaratum est, sic grauitas est virtus actiua ad efficiendum motum corporum, vel permanentiā in ipso loco deorum; sic denique intellectus est virtus actiua, & receptiua intellectus. Huiusmodi erga potentia dicitur per se primo instituta propter actum, & ideo ab illo sumit speciem: ecce illa ad summum potest axioma illud verificari modo statim declarando. Alio vero modo potest aliqua entitas habere vim vel capacitatē ad aliquam actionem vel actum, non quia propter illum primario sit instituta, sed quia vel ob eminentiam naturae fuit, vel ob naturalem conditionem, aut modum effendi quem habet, quasi concomitante, vel potius connaturaliter habet per se ipsam talē vim, vel aptitudinem. Sic Deus habet omnipotentiam agendi: sic etiam creatura intellectualis habet & capacitatē, & vim actiua obediens supernaturaleū actuum vel donorum: sic denique substantia materialis est capax quantitatis & quantitas ipsa est capax qualitatum. Et in hoc posteriori genere potentia vel capacitatē non est necesse potentiam seu capacitatē & actum esse in eodem genere: quia cum talis potentia non sit ordinata per se primo ad actum, nec sumat ab illo speciem suam, nec componat cum ipso actu unum per se, non est cur talis potentia & actus in eodem genere collocanda sint. Nec D. Thom. vñquam de hoc posteriori genere potentie, sed de priori locutus est: & de eodem exponendus est Averroes, si eius dicta defendere necesse sit: Necratio in contrarium facta plus probat: vnde per hanc sufficienter responsum est fundamentum contrarie sententie.

XIII.

Vt vero principium illud exācte maneat declaratum, addere oportet duobus modis intelligi posse, potentiam prioris ordinis & actum esse eiusdem generis. Primo, vt genus late sumatur pro generalibus rationibus substantiæ, & accidentis, ita vt potentia per se ordinata ad actum substantialem, sit substancialis, ad accidentalem accidentalis: non vero quod in rigore necesse sit potentiam & actum esse eiusdem prædicamentum accidentis, quamvis in substantia id verum sit, eo quod substantia tantum est unicum prædicamentum: Et hæc exppositio multis placet, quia evitare difficultates. Alij vero etiam in accidentibus volunt potentiam huiusmodi, & actum eius ad idem prædicamentum in rigore pertinere, quia

alias non est in rigore verum, potentiam & actum esse eiusdem generis. Sed hoc in vniuersum defendere difficile est, præsertim in potentia actiua. Quapropter probabiliter dici potest potentiam palliuvam accidentalem (nam de substanciali iam latius dictum est) quando ex primaria institutione via flux essentia ordinata est ad actum, sub eodem genere & prædicamento cuiusque actu contineri. Ecce haec potentia videtur loqui Diuīs Thomas, & Commentator etatis locis: sub potentia autem passiu[m] potentias animas comprehendimus, quæ licet actiua etiam sint, simul tamen sunt passiu[m], & in passione ac receptione seu informatione habent consummatam perfectionem suam. Hoc autem modo explicata haec assertio probari potest inductione in omnibus his potentia, nam habitus, & actus earum in eodem genere in rigore collocantur: licet enim actio vt actio pertineat ad prædicamentum actionis, tamen vt actus vitalis habens esse consummatum & perfectum in suo genere, collocatur in prædicamento qualitatis: quando autem potentia comparatur ad actum, & adidem genus pertinere dicitur, non est comparanda ad actum in fieri, sed ad actum perfectum & consummatum: ad illum enim per se primo ordinatur, & ab illa speciem recipit. Et ita nullum inueni exemplum, in quo haec regulæ deficiat. Ratio autem reddi potest, quia quando potentia receptiua per se est ordinata ad actum, & comparatur ad illum ut imperfectum ad perfectum in suo genere, & quodammodo per se vnum videatur in illo ordine constituere cum suo actu, vt potentia intellectua cum actu intelligenti per se coniungitur, & sic de aliis: & ideo oportet vt talis potentia & actus sub eodem genere collocentur, vt ita etiam inter se maiorem proportionem seruent.

At vero in potentia actiua, etiam si sine per se primo ordinata ad agendum, non videtur necessariam quod potentia & actus sub eodem genere in rigore continantur. Nam si peractum huius potentiae intelligamus actionem ut actio est, conitat potentiam & actionem ad diuersa prædicamenta pertinere. Neq[ue] vñius momenti est quod quidam aut, potentiam & actionem, directe quidem & per se, ad diuersa prædicamenta pertinere, tamen per reductionem, & potentiam collocari in genere actionis, & actionem in genere potentiae: quia habent inter se mutuam habitudinem transcendentalis: terminus autem habitudinis reducitur ad prædicamentū relati. Hoc (inquam) nil refert, quia haec reducio solum est secundum extrinsecam denominationem, quam includit terminus ut terminus est: nos autem loquimur de collocatione sub uno genere secundum propriam naturam & essentiam eius. Hoc enim sensu necesse est loquuntur autores, cum dicunt potentiam & actum esse sub eodem genere: alias non recte inde concluderent materiam, v.g. esse intrinsecè substantiam, quia est potentia ad substantiam: & intellectum est qualitatem, quia est potentia ad actum accidentalem & vitalem, &c. Potentia ergo actiua comparata ad actionem suam, ut actio est: non constitutus sub eodem genere, si autem per actum huius potentiae intelligamus terminum formalem actionis eius, non est necesse collocari in eodem prædicamento, ut probat exemplum supra adductum de grauitate, quod in vniuersum adduci potest de potentia secundum locum motu, sive sit progressiva, sive attractiva, sive expulsiva, aut impulsiva, vel impulsus ipse, quem multi existimant esse qualitatem, & tamen non ordinatur ad faciendam qualitatem, sed motum, vel ybi. Et ratio reddi potest, quia potentia actiua ut sic non ordinatur ad actum, ut imperfectum ad perfectum, neq[ue] ut cum illo componat aliquid per se vnum, sed ut causa extrinsecè ad effectum fieri aut potest, ut causa actiua non sit eiusdem rationis aut generis cum effectu, sed

sed eminentioris: & ideo non est necesse ut in eodem predicamento cum suo actu colloetur. Quanquam necessarium videatur, si actus maxime proprius talis potentia sit accidentalis, etiam potentia in ipsam esse accidentalem, quia substantia ut sic non ordinatur per se primo ad accidentalem actum: erit ergo talis potentia accidentis, quamvis sub nobiliore generaliter accidentis colloetur.

Dices, interdum potentiam accidentalem ordinari per se primo ad producendam substantiam, ut potentia nutritiva & generativa. Respondeo primo nondum esse exploratum, neque a nobis tractatum, quomodo accidentia attingant productionem substantiae: nam si solum attingunt disponendo materiam, cest difficultas: si vero immediata etiam efficiunt, & introducunt formam substantialem, dicendum est non attingere substantiam nisi instrumentaliter. Non attingunt autem instrumentaliter actionem nisi praevia alia actione connaturali, & maxime propria, que semper est accidentalis, & respectu illius verificandum est talem potentiam & actum esse in eadem generis, nam altera actio instrumentalis, licet fortasse sit a natura principialis intenta, respectu tamen talis potentiae non est ita propria & accommodata ut ei comensuretur natura talis potentiae seu qualitatis. Imo hinc obiter colligere licet extra potentias loco motius omne in aliam potentiam per se primo ordinatam ad agendum, collocari in eodem predicamento cum suo actu proprio seu termino actionis sit: nam talis potentia semper est qualitas, nihilque efficit nisi praevia aliqua pro parte actione tendente ad qualitatem, nam, ut dixi, licet efficiat instrumentaliter substantiam, vel etiam quantitatem, semper id efficit praevia aliqua actione propria tendente ad qualitatem: ad alia autem praedicamenta praeter ybi, non est per se actio, sed semper resultans ex termino alterius actionis. Atque ita sit ut omnis potentia activa accidentalis praeter motum ordinetur ad qualitatem aliquam efficiendam, per actionem maximè propriam, licet fortasse in editione illa possit ad res aliorum praedicamentorum ordinari saltem ut instrumentum. Atque haec dicta sunt in explicationem illius axiomatis; *Potentia & actus sunt sub eodem genere.*

SECTIO III.

Quanam substantia possit esse causam materialis accidentium.

I. **C**um dictum sit primariam causam materialis accidentis esse substantiam, ad perfectam huius cause expositionem, necessarium est declarare, quanam substantia possit hanc causalitatem exercere. Suppono autem hic non esse questionem de substantia increata, quam constat non esse capacem accidentis, & discurrendum breuiter erit per omnes creatas. Inter quas quædam sunt simplices, aliae composite: de quibus, & de partibus componentibus ipsis, esse potest controversia. Ut ergo qua dubitationem habent tractemus, ea qua certa sunt breuiter praemittamus.

II. Primo ergo certum est, substantias simplices per se subsistentes esse sufficientes ad recipienda seu materialiter causanda accidentia sibi proportionata. Hoc constat in omnibus substantiis spiritualibus creatis: de his enim est sermo. Omnis enim substantia creata, quia potentialis est, & imperfecta, capax est accidentium. & ad ea sustentanda sufficit ei, habere per se substantiem, si aliqui sit capacitas. Cum autem dicimus has substantias esse per se sufficientes ad hoc, non excludimus, quin possint causare materialiter unum accidentem mediante alio, ut sequente sectione dicimus, sed respectu collectionis omnium suorum

accidentium dicimus per se sufficere, & non indigere ad minuculo praeter suam substantiam, & substantiam propriam.

Hinc secundo est etiam certum formam substantiem, etiam si sit in completa substantia, & actus corporis, esse sufficientem causam materialis aliorum accidentium, quæ illi proportionata sunt. Hoc constat in anima rationali non solum à corpore separata, sed etiam coniuncta: & ratio est eadem fere quæ de substantijs angelicis. Nam quod substantia animæ incompleta sit, non impedit quo minus sustentare possit aliqua accidentia, cum per se esse possit, & à subiecto ipso non pendeat: Ex quo à contrario sumpto argumentum constat, & est etiam certum, formas substanciales quæ naturaliter sustinere non possunt, ineptas esse ad causandam materialiter accidentia per se solas: quia quod in se non subsistit, non potest aliud sustinere: forme autem hæc non sunt capaces propriæ substantiarum, etiam partialis, ut postea dicemus. An vero simul cum materia sustinet accidentibus, paulo post videbimus. Solum posset quis dubitare de nonnullis relationibus, verbis gratia, unionis, aut similitudinis, &c. quæ videntur subiectari in his formis. Veruntamen probabilitus est has relations non addere rem distinctam à substantia, vel modis substancialibus formæ. Item probabile est entitatem talis formæ, ut sustentatam suo modo in materia, esse capacem alicuius formæ aut modi accidentalis, eo modo quo de ipsis accidentibus in sequenti explicabimus.

Hinc etiam obiter constat, quid dicendum sit de partibus integralibus substantiarum: non est enim duobus, quin eo modo quo sunt & subsistunt, possint materialiter concurrere ad esse accidentium; nam possunt illa in se recipere & sustinere, ut inductione constat. Et quidem si partes illæ sunt actu diuisæ à toto, & solum dicantur partes propter habitudinem ad illud, conitat in re esse veras substantias subsistentes, ideoque posse accidentia sustinere, ut de sanguine sere omnes consent. Si vero sint proprie continuatae in his partibus, proprie non dicantur sustinere in se, sed in toto: & hac ratione ab accidentibus quæ in eis insunt, solet interdum denominari totum, ut homo dicatur crispus, nihilominus tamen tota causalitas materialis quæ ibi interuenit, exercetur per eam partem in qua accidens inhæret: & eadem durabit, si talis pars secundum totam suam substantiam separata conseruetur.

Quantitas an in sua materia.

Solum ergo superest quæstio de materia prima, & de integrâ substantia composta ex materia & forma: nam de materia quæstio est, an per se ipsam possit materialiter & immediate causare aliquam formam accidentalem: & quæ fere coincidit cum cōmuni questione, an & quomodo possit materia esse substantia accidentium. Quæ ut breuius & distinctius tractetur, tota est reuocanda ad quantitatem, nam nunc non agimus de relationibus vel modis accidentalib. de quibus postea obiter dicemus, quia nihil ferre habent dubitationis, sed agimus de proprijs formis accidentalibus realiter distinctis à substantia: inter quas primum locum obtinet quantitas, & aliae insunt mediante illa, ut dicemus scilicet sequenti. Vnde in quo subiecto fuerit quantitas, erunt reliquæ corporeæ qualitates.

Sententia negans quantitatem inesse materiae.

Vñ ergo in hac re duæ opposita sententia valde communis. Prima est dicentium, materiam per se non habere entitatem sufficientem ad causandum materialiter aliquid accidens, sed indigere prius coniunctione ad formam substancialem, ut ex utraque refulget.

III.
Substantia
la forma
subsistens
sufficiens
materia ac-
cidentium.

IV.
Partes inte-
grales, acci-
dentium
sufficiens
receptiva.

V.

VI.

resultet compositum, quod possit accidentia recipere. Hæc est opinio D.Thom. i. p. quæst. 76. art. 6. & q. vniq. de spiritualib. creatur. art. 3. ad 18. & Alberti in summa de homine, 2. p. quæst. an nutritio fiat ex simili, art. 1. Durand. i. distinct. 8. 2. p. quæst. 4. Capreol. in 2. distinct. 13. quæst. 1. conclus. 2. & 3. & distinct. 18. q. 1. conclus. 6. Caiet. de ente & essent. cap. 7. q. 16. Soncin. 8. Metaph. q. 7. & 15. 17. & 18. Ferr. 4. contra Gentes cap. 81. q. 2. & 3. Soto i. Physic. q. 7. Aftudill 1. de generat. Tribuiturque Aristoteles; quia 1. degenerat. text. 23. dixit, generationem fieri ex materia, nullo sensibili manente: ex quo loco, & ex his, que Aristoteles subdit text. 24. sumunt omnes huius sententiae authores, in transmutatione substantiali nullum accidens manere in materia prima. Quod si ita sit, ob id utique evenit quod materia non sufficiat sustinare accidentia, sed solum compositum: & ideo pertinet corrupto composito: quod nulla ratione fieri posset, si materia prima inhærenter. Secundo hoc confirmat, quod Arist. i. Physic. text. 81. & 82. art. materiam primam respicere per se primo substantialiem formam. Tertio, lib. 5. text. 8. & lib. 1. de gen. text. 24. differentiam constituit inter generationem, & alterationem, vel augmentationem, quod subiectum generationis est sola materia, quæ dicit esse materiam simpliciter, alterationis vero, & augmentationis subiectum dicte esse substantialiam integrum, quam vocat materiam secundum quid. Quarto. 7. Metaph. tex. 8. ait materiam non esse quid, neque quantum, neque quale, neque aliquid huiusmodi. Quinto 7. Metaph. text. 4. & 12. Metaph. tex. 43. ait substantiam esse priorem natura accidente. Sexto in Prædicam. c. de substantialia, dicit, destrutis primis substantialijs, impossibile esse aliquid remanere: prima autem substantialis sunt substantialiæ integræ simplices, aut complicitæ.

VII.
Rationes pro hac sententia adducuntur plures. Prima, quia materia est pura potentia, ita ut neque esse habeat, nisi illud mendicet à forma: ergo ex se est impotens ad sustentanda accidentia, nisi prius, saltem natura coniungatur formæ, & ab illa esse recipiat. Probatur consequentia, cum quia esse secundum quid, quod dat accidens, supponit esse simpliciter, tum etiam, quia nihil potest aliud sustentare, nisi prius in se subsistat: nihil autem subsistit in se, nisi quod habet esse actuale, & simpliciter. Secunda ratio, qua D. Thom. vtitur, quia materia est potentia ad omnes actus ordine quadam: ergo respicit substantialiem formam, vt primum actum suum, ad quem per se primo ordinatur: accidentia vero vt actus secundarios consequentes primum. Probatur antecedens, quia non potest materia æque primo respicere actus adeo diuersos: alias diuersas etiam species ab eis sumeret, esetque simul potentia substantialis, & accidentalis. Consequenter autem probatur, tum quia potentia substantialis primario deber respicere substantialiem actum, cum ad illum per se primo ordinetur, & ab illo speciem sumat: ergo illum etiam debet prius recipere: tum etiam, quia forma accidentalis comparatur ad substantialiæ, vt actus secundus ad primum: actus autem secundus semper supponit primum.

VIII.
Tertia ratio est, nam si quod accidens eset in materia prima, maxime quantitas: sed hæc non: ergo. Maior recepta est ab omnibus, & constat ex dictis in principio. Minor probatur, quia quantitas est proprietas substantialiæ corporeæ necessaria concordans illam: non potest autem esse proprietas consequens materiam vt sic, sed formam: ergo non potest recipi in materia secundum se, sed vt informata forma, seu in composite. Probatur Minor, quia proprietas manat actuè ab essentia, cuius est proprietas: non potest autem quantitas manare ab essentia materia vt sic: quia hæc dimanatio est aliqua efficientia: materia autem secundum se, nullam efficientiam habet, vt constat ex Aristotele i. de Gener.

text. 55. & libro secundo, text. 53. non ergo manat quantitas à materia, sed à substantialia corporea, ratione forme substantialis, vt est forma corporeitatis. Quod habet etiam optimam proportionem, tum quia forma accidentalis, cum sit actus informans, esse debet participatio formæ substantialis, potius quæ materia: tum etiam, quia forma substantialis, vt est forma corporeitatis, nullam aliam proprietatem haber, quæ ad illam consequatur, præter quantitatem. Et confirmatur, quia si quantitas prius materiæ inesse, quam substantialis forma, reciparetur forma substantialis in materia, media quantitate: propria enim qualitates corporeæ in sunt substantiæ, media quantitate, quia supponunt illam in substantiæ. Consequens autem est falsum, tum quia aliæ inimior, magis quæ proprius actus materiæ esse quantitas, quam forma substantialis. Tum etiam, quia non posset fieri unum per se ex materia & forma substantiali: vñiretur enim medio accidente: vnde potius ex materia & quantitate deberet fieri per se vnum: nam potentia potius facit vnum per se cum suo primo & immediato actu, quam cum secundario, quem mediate recipit: nec potest intelligi, quod compositentis per se fundetur in ente per accidentem. Tum denique, quia aliæ non solum materia, sed etiam quantitas est principium materiae generationis substantialis. Secundo confirmatur eadem ratio, quia si quantitas est in sola materia, est in generabilis & incorruptibilis, sicut ipsa est, quod repugnat Aristotelei ponenti motum per se ad quantitatem. Sequela vero patet, quia non posset quantitas corrumpi ad corruptionem subiecti, quia materia est incorruptibilis: neq; etiam posset corrumpi à contrario, quia illud vere non habet, vt constat ex Aristotele in Prædicamentis, neq; etiam pendet ab alia causa, per cuius absentiam posset naturaliter definiri esse: ergo nullo modo posset quantitas corrumpi, & consequenter neque generari.

Quarta ratio est, quia non repugnat quantitatem & accidentia omnia corporalia recipi in toto composite, mediante forma: & hoc est magis consentaneum naturis rerum: ergo. Maior declaratur, quia non repugnat vnum accidens recipi in substantia mediante alio, vt constat de qualitate corporæ, & de quantitate, & inter qualitates ipsas reperiuntur interdum hic ordo, vt patet fit sequentia: ergo multo magis reperiuntur potest inter substantialiem actum, & accidentalem. Minor vero probatur, quia potentia ad recipiendum accidens est tantum secundum quid: potentia autem materiae ad recipiendum formam substantialiem est potentia simpliciter: ergo est maximum consentaneum naturis rerum, vt hæc potentia materiae prius reducatur in actum simpliciter, qui solum relinquat potentiam secundum quid: & illo mediante recipiat accidentia, quibus compositem actuatur quoad potentiam secundum quid, quæ in illo manet. Sic ergo videtur sufficienter probati, solam materiam non posse esse causam materialem aliquius entitatis accidentalis.

Sententia affirmans, quantitatem inesse materia.

X
Secunda sententia est, materiam primam ex vi sua entitatis esse sufficientem causam materialem formarum accidentalium fibi proportionatarum: primo quidem & immediate quantitatibus, & ea mediante, ceterarum. Hanc sententiam docuit Averroes in libro, de substantia orbis, & i. Physicor. comment. 63. & in epitoine Metaph. tract. 2. cap. ultimo, qui dicit esse in materia dimensiones interminatas illi coquas, & in re ipsa ingenerabiles & incorruptibles, solumque accidentaliter mutabiles. Per dimensiones autem interminatas nil aliud intelligit, quam ipsam quantitatem, quæ quantum est ex parte mate-

Hornium
quonlib. 1.
4. 10. laue.
8. Metaph.

Testimonia
Aristotelis
pro relatia
sententia.

materie, nec certam aliquam densitatem, nec raritatem, nec definitum terminum magnitudinis, vel parvitas, nec peculiarem aliquam figuram postulat; & ideo sicut materia de se informis dicitur, ita quantitas vel illi coesa, dicitur interminata, quanquam re ipsa semper habeat aliquem terminum, iuxta exigentiam formæ, vel actionem agentis; & iuxta hanc varietatem terminorum, figurarum, vel dispositionum accidentaliter mutatur, quamvis in entitate sua eadem semper perseveret. Hanc etiam sententiam, quantum ad inherenterent quantitatibus in materia tenuit Simplicius in 1. Physicor. text. 69. tribuitque Aristotelis, & Platoni; tenet etiam Philoponus 1. libro de generat. text. 33 & 40. vbi ait materiam dimensionibus affectam, esse generationis subiectum. Et Ammonius in Pradicamen. cap. de quantitate, dicit materiam prius accipere molem per quantitatem; Dicus Thomas in 4. distin. 12. quæst. 1. articulo 2. quæstion. 4. refert & sequitur opinionem Commentatoris, prout à nobis relata est; in opusculo autem 32. quod est de natura materie, & de mēsionibus interminatis, cap. 4. licet eodem modo referat opinionem Commentatoris, reprehendit tamen illam. Omnes denique authores, qui tenent eadem numero accidentia corporalia manere in genito & corrupto, tenent etiam quantitatem, & dispositiones materiales subiectari in materia prima, vt Gregor. in 2. distin. 12. quæst. 2. artic. 2. & Aureol. apud Capreol. in 2. distin. 13. quæst. 1. argum. contra 3. concl. Marfil. 1. de Generat. quæst. 7. Paul. Venet. summ. de gener. ca. 54. Aegid. 7. Metaph. quæstion. 4. Niphus 8. Metaph. disput. 4. Zimara Theoremate 4. 6.

XI. Et huic sententia fauet Aristotel. multis in locis, nam 7. Metaphys. text. 8. significat quantitatem primo inesse materie, & in 3. Physic. sentit quantitatem esse proprietatem ipsius materiae; & lib. 2. de generat. text. 6. sentit, dispositiones ad formas substantiales, & alterationem, quæ ad eas fit, proxime versari circa materiam; & lib. 1. de generat. & lib. 2. text. 27. ait accidentia, in quibus res genita conuenit cum corrumpantem eadem. Potest etiam in hanc sententiam Plato adduci, qui in Timo materialium, magum & paruum appellavit, quod ex se quantitatem habeat, indifferenter tamen ad magnitudinem, vel parvitudinem. Rationes pro hac sententia partim Metaphysicæ sunt, partim Physicæ; ex utriusque tamen integrè discursus confari debet, nam rationes Metaphysicæ probare videtur non repugnare ex parte materie, seu esse in ea sufficiens fundamentum entitatis, ut sustentet materialiter accidentia; Physicæ autem rationes ostendunt id esse magis consentaneum tam fini seu munere ad quod materia instituta est, quam sensibilibus effectibus, quos experimur.

XII. Primo igitur probatur, hanc causalitatem posse convenire materie, quia materia habet propriam entitatem actualē cum sua propria existentiā, ut supra dictum est, & propriam etiam substantiam partialem, ut infra ostendetur; ergo ex hac parte habet sufficientem entitatem, ut sustentet aliquid accidentem. Patet consequentia, quia quod in se subsistit, licet alioqui partialis entitas sit, potest sustentare accidentia hibi proportionata, ut paulo ante de anima rationali dicebamus. Dicitur fortasse materiam deprendere in suo esse à formæ, & ex hac parte esse inferioris conditionis, quam sit anima rationalis comparata ad materiam. Sed hoc non obstat, etiam si illam dependentiam admittamus, quam nonnulli negant quia illa dependentia materia à formæ non est, vt à vera & propria causa ipsius materie, sed ut à conditione quadam naturaliter necessaria, ut materia conserueretur in esse: huiusmodi autem genus dependentia, quod est extrinsecum entitati materiae, id est, superueniens illi, & non intrinsecè componens illam, nihil obstat potest, quo minus entitas materia secundum se sit sufficiens ad sustentanda accidentia.

tia in genere causæ materialis; dependentia enim virtus causæ ab alia extrinsecè in suo esse, nihil impedit quo minus ipsa in suo genere sit sufficiens, ad causandumque effectum proportionatum. Etsique ad hominem optimum & valde accommodatum exemplum, nam substancialis compositum pendet à suis naturalibus dispositionibus, nam, illis ablatis, dissoluitur; & tamen hoc non obstat, quia in ipsum compositum secundum se sit materialis causa aliorum accidentium. Imo, quod magis est, etiam ipsarum dispositionum est materialis causa ipsum compositum, licet alias ab eis pendeat; quid ergo mirum, quod materia quamvis pendeat à forma, possit esse materialis causa accidentium? Accedit quod, licet materia pendeat à forma, potest esse causa materialis eiusdem formæ, ergo quamvis pendeat à forma, poterit esse causa materialis quantitatis. Patet cōsequētia, quia major videtur esse repugnantia inter illas duas habitudines dependentia & causalitatis respectu eiusdem, quam respectu diuersorum.

Ex quo tandem roboratur ratio facta, nam materia prima habet in se sufficentem entitatem existentem & substantiem, qua in se sustinet formas substanciales materiales: ergo etiam ut sustenteret, seu materialiter causet quantitatem. Probatur consequentia, tum quia non minus, imo plus esse videtur sustentare formam substancialem; neq; ad id est minus necessaria substantia, & existentia, vel actualis entitas: tum etiam, quia sicut materia dicitur penderet à forma, ita potest dici pendere à quantitate: ergo sicut hoc non obstat, quo minus materia sustenteret formam, ita etiam non obstat, quo minus sustenteret quantitatem. Cōsequētia tenet à paritate rationis, & antecedens probatur, quia sicut non potest materia consuari sine forma, ita nec sine quantitate, adeo ut etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam facilius intelligi valeat: materia sine forma, quam si ne quantitate, ut inferius ostendam.

Dices, materiam non posse simul esse materialem causam formæ substancialis, & quantitatis, imo hoc ipso quod est substantia alia potentia ad formam, esse *Dilectus ob*itio**. improptem ornatam, ut simul sit de potentia, seu materialis causa quantitatis. Sed hoc nullā ingerit difficultatem; quia s̄pē accedit, ut una causa plures habeat effectus, quorū unus sit nobilior alio, ut eadem forma est principium dispositionum, vel proprietatum, quæ ab ea manent: & simul est principium generandi sibi simile: & in genere cause formalis simul est causa sui compotiti. Sic igitur non repugnat materia simili esse causam quantitatis ut proprietatis sibi connaturalis, & formæ ut principalis actus, ad quem natura sua ordinatur. Atque hoc facilius contingit, quando huiusmodi effectus sunt inter se ordinati, ut in præsenti sunt quantitas & forma: est enim quantitas veluti dispositio quædam materie, per quam fit aptum subiectum alterationis, & dispositionum, quibus accommodatur ad recipiendam formam substancialem. Vnde omnes authores, etiam qui priorem sententiam defendunt, fatentur materiam esse causam materialem formæ, & quantitatis, quāvis quidam dicant respectu formæ esse causam totalem in suo genere; respectu vero quantitatis solum partialem, quia totum compositum est causa totalis. Alij vero etiam iuxta priorē sententiam concedunt materiam esse causam totalem in suo genere tam quantitatis, quam formæ: hoc tamen ordine, ut prius natura sit causa formæ, quam quantitatis; non ergo est inconveniens, ut eadem materia sit causa materialis utriusque. Et, quod ad ordinem attinet, magis consentaneum videtur, ut licet secundum ordinem perfectionis, & finis materia prius respiciat formam, quam quantitatem, tamen ordine executionis & generationis, prius recipiat quantitatē, quam formam. Solet enim ordo executionis esse oppositus ordini intentionis. Quod etiam in præsenti necessarium

cessarium est, cum materia per quantitatem præparetur, & coaperetur ad formam. Et ideo etiam nō impedit quod materia sit potentia substantialis; nam si cut substantia potest esse capax accidentis, non per potentiam accidentalē, sed per se ipsam, quia concomitant habet illam capacitatē ex vi sua entitatis: ita potentia substantialis, quae talis est, quia per se primo est instituta ad recipiendū actum substantialē, potest concomitantē per se ipsam habere capacitatē ad recipiēdām proprietatem, vel dispositionem accidentalē naturā suā consentaneam, & fini, ad quam instituta est, accommodatam.

XV.

Ex his ergo satis demonstratum est videtur ex parte materiae non esse repugnantiam, neq; improportionem vllā, quin possit esse sufficiens causa materialis quantitatis. Quod vero ita sit, in primis videtur conuincere exemplum de humano corpore, in quo suppono non esse aliam substancialē formam, præter rationalem animam, quod in sequente disputatione generaliter ostendam, & in praecedenti ex parte probatum est. Suppono deinde, animam hominis esse spiritualem, & omnino individibilem. Hinc ergo concluditur ratio, nam quantitas humani corporis non potest esse in eo, ratione totius compositi ex materia & forma, ergo est in sola materia: nam constat non esse in sola forma. Antecedens probatur, quia accidens quod est in toto composito, attingit simul sua vniōne formam & materiam per modum vnius, at vero quantitas non potest vlo modo attingere rationalem animam, cum hæc spirituālis sit: ergo non potest esse in toto composito humano, sed in sola materia.

XVI.

Dicetur fortasse, non repugnat ut accidens materiale attingat sua vniōne immaterialē formam vt informantem materiam, nam forma immaterialis attingit sua vniōne ipsam materiam: cur ergo non poterit materiale accidens attingere huiusmodi formam? Item in vniōne Verbi incarnati videmus corpus crassum & materiale habere vniōnem terminatam ad supremum spirituale suppositum, quale est Verbum Dei: quid ergo mirum, quod quantitas terminet vniōnem suam ad infinitum spiritum ut corpori vnitum? Sed nihilominus hoc dīcī non potest, quia quantitas vnitur subiecto suo ut forma & actus eius: & ideo illi tantum rei vnitri potest, quæ est capax effectus formalis eius; anima autem rationalis nullo modo est capax effectus formalis quantitatis, quia non est capax extensis quantitatū, etiam dum informat corpus, non ergo potest vlo modo in se suscipere nec totaliter, neq; partialiter quantitatem; neque etiam potest vno quantitatē ad illam terminari, quia illa vno non est nisi informatio, informatio autem terminari non potest nisi ad rem capacem effectus formalis. Vnde nulla est p̄ oportio in exemplis adductis, ut ex dictis constat.

XVII.

Aliter responderi potest, hoc quidem argumento conuinci, quantitatē hominis recipi inhæsiue in sola materia, non tamen probari, quod in tali materia nō supponatur informatio humanae formae dantis esse materię, & constituentis compositum, quod dicatur recipere & causare quantitatē, quamvis non per se primo, & secundum se totum illam recipiat, sed ratione alterius partis. Sed in primis ex hac responsive sumo, solam materiam esse subiectum, cui quantitas hominis inhæret, & consequenter illam solam esse causam materialē quantitatis; illa enim est causa materialis, ad quam terminatur vno seu inhæsio formæ, quæ materialiter causatur; sed vno, & inhæsio quantitatis corporis humani ad solam materiam terminatur, ut argumentum factum probat, & in responsione conceditur: ergo materia per suam entitatem est sufficiens ad causandam materialiter quantitatē: vnde cōsequenter sit, in qualibet re habere eandē sufficiētiā, & vim, quantum est ex se. Et confirmari hoc, an declarari potest am-

plius, nam cum in homine sint materia & anima, inter materiam & animam est immediata vno substantialis: & inter quantitatem & materiam est etiam immediata vno, licet accidentalis: inter quantitatem verō & animam nulla est immediata vno, qua inter se vniāntur, sed solum per accidens vniāntur in vno tertio, scilicet materia: ergo sola materia est, quæ exceptum munus causæ materialis respectu quantitatis, quia hæc exerceat per mediatam vniōnem ipsarum, ut supra declaratum est.

Quamuis autem hoc satis esse videatur ad id quod nunc intendimus, hinc tamen vltius conclusio potest, sine causa vel fundamento dici vniōnem materię ad animam esse priorem natura vniōne eiusdem materię ad quantitatem: priorem (inquam) ordine generationis, nam de ordinē perfectionis & finis, verissimum id est, nil tamen ad rem præsentem refert. Quod autem altera prioritas nulla sit, probatur, quia in primis anima nō dat materię intrinsecum & proprium esse illius, sed supponit illud, ut materię vniū posuit, ut sepe dictum est: ergo ex hac parte non supponitur necesseario ordine naturę vno materię ad animam. Rursus neque sub aliqua alia ratione vniōne ad animam, est causa in genere causæ efficiētiā, quia neque altera vno fit ab altera, ut per sé notum videatur; neq; etiam ipsa anima quæ vnitur, est principium efficiētiā quantitatē sui corporis, quia nullum est indicium, nec sufficiens ratione huius efficiētiā, ut infra generalius ostendam: & specialiter forma incorporea videtur valde improportionata, ut per se sit principium effectuum corporeū molis, & quantitatis. Nullo ergo modo antecedit vno materię ad animam, vniōnem materię ad quantitatē. Imo hæc videtur ordine naturę supponi in genere causæ materialis, saltem tanquam conditio ex parte materiae necessaria, ut possit materia esse subiectū aptum, tum ad actionem, quia anima vnitur materię, tum etiam ut ipsa anima possit informare, & subire vicem formæ corporeitatis extenso quadam modo informans materiam, cum ipsa in se maneat inextensa.

Atq; hinc vltius sic: vniōnem materię ad quantitatē etiam esse priorem natura, prout dicitur, in subiectiōne consequentia: nam in primis extra controuersiam est, vniōnem materię ad animam non posse naturaliter esse, aut conservari sine vniōne ad quantitatē, non solum, quia non potest naturaliter esse anima in materia carēt omni quantitate, quod est evidētiū: sed etiam, quia, perseverante hac vniōne huius materię ad hanc animam, non potest variari hæc quantitas in hac materia: nam quantitas non potest expelli directe ab alia quantitate, quia omnes sunt similes, neque vna quantitas habet aliam contrariam, vel ita repugnantem, ut expellat eam ab eodem subiecto: ergo, manente eadem materia, & eodem cōposito tota vel part alii vniōnem ad eandem animam, non potest quantitas variari. E conuerso autem, etiam si anima recedat, & alia forma adueniat, potest eadem quantitas in materia perseverare: ergo vniō ad quantitatē est simpliciter prior in subiectiōne consequentia, atq; ipsa sola materia erit propria causa materialis quantitatis. Consequentia est clara ex dictis, nec de illa est vlla controuersia: Antecedens vero à priori probari potest ex dictis, quia vno ad quantitatē in nullo genere causa penderit ab anima, vel ab informacione eius; & aliunde potest anima directe expelli à materia per introductionē alterius formæ repugnantis, & per mutationem aliatum dispositionum, quas necessario postulat talis forma in materia quam informat: ergo nulla ratio reddi potest, cur recedente anima ē mate-

Quantitas
in nullo fit
vniōne recipi
potest.

materia, recedat quætitas, aut dissoluatur vno eius cum materia: solum enim corruptitur vna res ad defitionem alterius, quædo ab illa pendet. Et quamvis dici possit quætitas mediate penderet ab anima, quarens materiam penderet ab illa, hæc tamen dependentia sufficienter suppletur per subsequentem formam, quæ informando, & suo proprio esse actuando eandem numerum materiali, sufficienter terminat dependentiam eius à forma: ergo nulla causa est, ob quam, recedente anima, recedat quætitas humani corporis. Quæ ratio eodem modo probat de omnibus accidentibus, quæ insunt corpori, media quantitate, & ab anima effectiva non pendent.

A posteriori vero idem probari potest, nam experimur in cadavere hominis statim post mortem eius manere eadem accidentia corporalia, quæ erant in homine viuo, exceptis illis facultatibus quæ sunt propriæ viventium, ac propterea effectiva ab anima pendent. Ad quam experientiam communiter responderi solet illa accidentia videri eadem, non tamen esse, sed similia in specie, gradu & modo, numero tamen diuersa. Quæ responsio admitti quidem posset, si intercederet ratio, quæ nos efficaciter cogeret ad sensum corrigendum, & reddi etiam posset sufficiens causa talium accidentium: neutrum autem hic intervenit. Primum ostensum satis est in ratione Metaphysica, quæ tacite euertimus fundamenta contraria sententiaz, quibus distinctius inferius satisfaciemus. Secundum autem probatur, quia si accidentia, quæ insunt cadaveri in instanti mortis, sunt numero distincta ab iis quæ erant in homine, necesse erit aliqua causa efficiens, quæ illa de novo producat in illo instanti: hæc autem sèpè nullà interuenit: ergo. Minor in primis probatur ab aliquibus de quantitate ipsa, quia non potest fieri ab alia quantitate, cum quantitas non sit actua: neq; etiam à qualitate, quia quætitas est prior qualitate corporeæ: vndenon potest ab illa fieri, neq; etiam à forma substanciali, cum quia hæc non est immediate actua, cum etiam quia nulla est forma substancialis communis omnibus rebus corporeis, cum tamen quantitas omnibus sit communis. Accedit, quod si quætitas de novo fieret in materia cadaveris, fieret in illa, ut prius natura est non quanta, & indiuisibilis: quod inuoluit repugnantiam. Verum hæc rationes non sunt efficaces, nam responderi potest quantitatem produci, vel comproduci potius ab agere extrinseco inducentem formam: proxime vero esse ab ipsa forma introducta, per naturalem resultantiam, hoc enim modo non est inconveniens, formam immediate efficeret aliquid accidens, ut à forma aquæ emanat intensio frigoris, cum se reducit ad pristinam frigiditatem: Neque ad hoc esset necessarium, ut omnia corpora haberent aliquam formam substancialē communem, sed sufficiere posset conuenientia omnium formarum in ratione communi formæ substancialis. Neque etiam est inconveniens, quod quætitas comprodatur in materia, & ex materia prius natura non quanta, nam in omni opinione necesse est fieri quantitatem aliquando fuisse productam, vel comproductam; & quacunque ratione facta sit modo consentaneo sua naturæ, necesse est factam esse in materia, & ex materia: ergo facta est ex materia ut prius natura de se non quanta acta, quanta autem in potentia; & de se actu indiuisibili quantitatib; diuisibili autem in potentia. Hoc ergo non includit repugnantiam, quia illa indiuisibilitas quantitatua non intelligitur actu, & quasi positivè præcedere in materia, sed solum quasi negatiue, scilicet quia materia de se non habet actu illam diuisibilitatem, nisi per quantitatem conferatur, habet autem aptitudinem, quia habet entitatē aptam ad talem formā recipiendam, ad quod necesse est ut ipsa materia ex se habeat quandam diuisibilitatem entitatiuam, quæ infra explicabo, tractando de quætitate. Ad eundem

Franc. Sua. Metaph. Tom. I.

ergo modum posset quætitas resultare ex forma cadaveris, & fieri ex materia fine repugnantia. De quætitate igitur non potest, ut existimo, efficaciter probari assumpta proposicio, nisi aliud supponatur, agentia naturalia nihil posse agere nisi in subiecto quætitatiuè extenso, & diuisibili; de qua ratione dicemus paulo inferius.

XXI.

Igitur minor proposicio superius assumpta præcipue probatur de qualitatibus, quæ sèpè non habent causam efficientem à qua fiant, si exdem numero non manent; non enim sunt per naturalem resultantiam à forma cadaveris, qui non sunt connaturales illi, immo sunt peregrinae & extraneæ, vnde fit, ut breui tempore, paulatim amittantur, ut patet de calore, & similibus. Neque etiam sunt ab extrinseco agentes, quia in eisdum nullum est circumstant aut proximum agens, quod possit inducere tantum calorem, aut tale temperamentum, quale manet aliquo tempore in cadavere hominis, maxime quando mors est violenta per suffocationem, iugulationem, &c. in quo genere mortis vix inuenitur causa particularis quæ possit formam cadaveris inducere; & ad vniuersales interdum configurans, quæ illam efficiant ob rationem vniuersalem, scilicet, ne materia maneat sine formæ de qualitatibus aut similibus, cum per se necessarie non sint ad introductionem talis formæ, cui in non sunt connaturales, non est cur à causis vniuersalibus per se, & propria actione fiant, proprie autem & particulares causa sèpè nullæ sunt, ut inductione, & experientia constat. Nec denique dici potest, huiusmodi calorem, & alias qualitates fieri in eo instanti ab spiritibus vitalibus, qui aliquo tempore manent, aut ab humoribus, præferti in sanguine; quia in primis etiam de sanguine & spiritibus dubium est, an eadem anima informentur; vel sicut, an eorum formæ, quæ sunt quasi partiales, pendant ex coniunctione ad animam, ita ut statim perent, illa recedente, vnde multi existimant, sanguinem statim ac effluit à venis, & separatur à reliquo sanguine, qui manet in corpore, mutare formam substancialē: etiam si retineat aliquo tempore calorem, & similia accidentia. Deinde tempus quo durare possit huiusmodi spiritus, aut humoris, est brevissimum, accidentia vero similia diutius permanet. Ac denique non solum in homine aut aliis animalibus, sed etiam in aliis rebus, manent similia accidentia, ut supra ex Aristotele referebamus, etiam si non sint intrinseca & connaturalia rei genitæ, ut possint à forma eius dimanare, ut, v.g. si ex vapore humido, & non summe frigido, sed habente aliquam calorem per condensationem fiat aqua, non semper fit summe frigida & pura, sed retinet eundem calorem, non tamen est noua causa extrinseca à qua fiant, sed permanet idem calor, quia non potest tā cito expelli à formæ aquæ.

XXII.

Et hinc sumitur etiam optimum ac generale argumentum, quia hæc qualitates intellibiles, & remissibiles, & habentes contrarium, si non manent ab intrinseca forma, sed per extrinsecam alterationem fiunt, non sunt subito in gradu intensio, sed paulatim, quia & intrinseca forma, & alia corpora circumstantia resistunt: sed videmus has qualitates manere in instanti mortis in magna intentione: ergo non est verisimile tunc subito per se fieri per actionem extrinseca agentis, cum ergo non fiant per intrinsecam dimanationem à forma cadaveris, signum est non tunc fieri, sed eadem numero manere. Dicunt aliqui non esse necessariam aliquam causam efficientem harum qualitatum, quia naturali sequela succedit pereuntibus similibus qualitatibus. Sed in his verbis inuoluitur repugnancia: quid enim significatur nomine naturalis sequelæ? Aut enim successio necessaria vnius post aliud, aut naturalis dimanatio vnius ab alio. Si hoc posterius significetur, illamet dimanatio est quædam efficientia, & ideo repugnancia in-

Ce uolu-

uoluitur: & præterea ostensum est, nullum esse principium vel formam, à qua sit talis dimanatio. Si vero dicatur prius, oportet in primis reddere rationem illius necessariæ successions; nā quod præcessit similis qualitas, non est ratio sufficiens ut necessario simili succedit, si subiectum omnino mutatur, & quod succedit priori subiecto, non petit similem qualitatem. Et præterea omnis necessaria successio requirit causam efficientem: nam quod succedit alteri, sit de novo: ergo ab aliquo fit: ergo vel per intrinsecam resultantiam, vel extrinsecam efficientiam, nec potest aliter intelligi naturalis sequela. Cum ergo interdum a sūpē nō intercedat talis causa intrinseca, vel extrinseca, signum est non esse ibi naturalem sequelam, sed durationem eiusdem numero dispositionis seu qualitatis. Quod si eadē qualitas manet: ergo & quantitas, nam cum talis qualitas inicit, media quantitate, non posset eadem qualitas manere, si quantitas mutaretur.

XXIII.

Præter hæc argumenta Physica, quæ ex corpore humano peculiariter sumpta sunt, quamvis nominata possint ad alias res extendi, sunt alia communia omnibus rebus generalibus, quæ ex modo & ordine generationis naturalis desumuntur. Primum enim materia de se est sufficiens subiectum generationis naturalis, quatenus esse potest per actionem agentis corporis, & naturalis: & aliunde est de se indifferens ad quancumque formam, quæ per generationem induci possit: ex virtute autem conditione intelligi potest, materiam habere ex se quantitatem coenam, & non mutare, vel aliquo modo acquirere illam per generationem. Ex priori quidem, quia ut materia sit aptum subiectum respectu agentis corporis & extensis, necesse est ut ipsa præintelligatur corporata & extensa, quia agens corporeum prærequirit passum, extensem & corporeum, & localem ac quantitativam applicationem eius, imo & contantim, ut Philosophi communiter dicunt. Nec satis, quod in toto tempore alterationis prævia ad generationem, alteratio fiat circa subiectum quantum, sed necesse etiam est ut idem contingat in instantie intrinseco generationis, in quo sit nota actio procedens etiam ab agente corporeo, & quanto: ergo subiectum quod supponitur illi actioni, etiam supponitur corporeum & quantum; non ergo si quantum per illam actionem, nec immediate, nec mediate: nam conditio necessaria ex parte subiecti ut possit officium subiecti exercere, non potest fieri ab agente supponente necessario subiectum iam aptum ut agere possit.

XXIV.

Responderi potest, ad actionem agentis satis est, quod toto tempore alterationis præcedentis supponat subiectum quantum, & in instantie generationis ipsum agens inducat formam talem, ad quam consequatur subiecti qualitas. Iuxta quam responsionem negandum est, extensionem aut contractum quantitativum esse in rigore conditionem præviam, aut necessario prærequisitam ad omnem actionem agentis naturalis: sed vel prærequisitam, vel concomitantem: ad actionem enim accidentalem & alterationem est prærequisita, quia per alterationem non sit talis forma, ad quam consequatur qualitas, sed quæ potius quantitatem supponat: ad actionem autem substantialem negabitur esse conditionem prærequisitam in illo tempore instantie, sed consequentem ordinem naturæ, quia per illam actionem talis inducit formam, quæ possit secum adducere quantitatem, & corporationem materiæ. Atque hoc modo solui potest argumentum Commentatoris, nimirum, materiam habere ex se quantitatem, quia in diuersas partes diuidatur, quia ordinata est ut sit subiectū diuersarū formarum, quas non potest nisi in diuersis partibus recipere, quā partium diuerstatem nō habent nisi media quantitate. Ut enim o-

mittam responderi posse, ad hoc satis est entratu partium distinctionem, quam materia ex se habet, & non formaliter quantitatem: et dici potest, materia am a principio diuisam esse in variis partibus, quia sub diuersis formis, & consequenter sub diuersis partibus quantitatis condita est. Postea vero in singulis generationibus, & corruptionibus hanc materiam conferari distinetur ab aliis toto tempore præcedentis alterationis, per quantitatem quam habet sub forma rei quæ corruptitur: in instanti vero generationis per quantitatem, quam in eodem instanti obtinet, mediante forma geniti.

Sed licet hæc response apparens sit, tamen magis Philosophicum, magisque consentaneum corporibus agentibus videtur, quod in omni actione sua supponat subiectum quantum & diuisibile, & distinctum ab aliis, non solum entitative, sed etiam quantitatiue, sibique propinquum seu applicatum propria & locali applicatione, quæ non sit nisi media quantitate. Et hoc maxime confirmatur ex altera conditione materiæ, quæ est indifferencia ad plures formas: cum enim ex se talis sit, ut determinata formam recipiat, oportet ut ab agente prius accommodetur & proxime disponatur ad taec formam: hæc autem accommodatio, & dispositio non sit nisi præiustis dispositionibus accidentalibus, quas necesse est in materia recipi, tum quia antecedunt formam ad quam disponunt: tum etiam quia Physica & naturalis dispositio proxime & immediate esse debet in eo subiecto, quod dispositio ac preparat: haec autem dispositiones insunt subiecto, media quantitate; ergo & quantitas inest eidem materiæ.

Forma substantialis & dispositiones ad illam
quæ ordinem in materia
seruent.

XXV. Ad hanc rationem variae dantur responsiones, Præsum quas necesse est proponere & examinare, ut si multa hæc sententia confirmetur, & si quæ est probabilis via, defendendi priorem sententiam, innotescat. Prima ergo responsio est, materiam sufficienter aptari & accommodari ad formam per dispositiones, quæ tempore, vel momento præcedunt introductionem substantialis formæ; nam licet in eo instanti in qua forma introducitur, omnes præcedentes dispositiones desinant esse, ita ut in eo momento iam non sint, nihilominus relinquunt materiam accommodatam, & sigillatim (ut aiunt) ut sit proxime capax talis formæ in specie & individuo, potius quam alterius. Hæc tamen responsio supra, tractando de principio indumentationis, reiecta est, eo quod illa sigillatio, materia nihil esse possit in materia, si materia prorsus manet denudata priori quantitate, & qualitatibus omnibus. Quod autem immediate antea tales qualitates in materia præcessent, est sola denominatio extrinseca, quia in materia nullâ rem, nec realem modum relinquunt, iuxta hanc sententiam: non potest autem intelligi, quod materia, quæ erat ex se indifferens, maneat disposita per solam extrinsecam denominationem.

XXVI. Secunda responsio est, in eodem instanti generationis disponi materiam per ultimas dispositiones, & per eas præparari, & accommodari ad formam, & nihilominus non esse subiectivæ in materia, neque introduci in illam, nisi ut iam informatam substantiali formam, imo & consequi ex forma ipsa per naturalem dimanationem. Modus autem, quo hoc intelligi, aut fieri potest, declaratur ex illo principio Aristotelis: *Cause sunt sibi inuicem cause in diuero genere.* Vnde fit, ut forma & ultima dispositio possint sibi inuicem esse cause; nam calor ut octo, verbi gratia, est causa formæ ignis in genere dispositionis,

nis, que ad materialem causam reducitur: forma vel ignis est causa caloris ut octo in genere principij actuum, vel formalis. Quo fit, ut calor in suo genere sit prior natura, quam forma, & ut sic intelligatur procedere, disponendo & coaptando materiam ad formam, quamvis in alio genere sit natura posterior, & ut sic, intelligatur subsequi formam, & subiectari in toto composito.

XVIII. Contra hanc vero respondonem multa occurunt, quibus ut exigitur facilius est. Primum intelligo, quomodo aliqua qualitas sit vere preparans & adaptans subiectum ad formam, & quod effectiue consequatur ipsam formam. Dico autem, ut preparans & adaptans, nam si esset tantum dispositio ornans & perficiens, facile est intelligi posset consequens formam, & necessaria etiam ad naturalem conseruationem formarum: hic tamen agimus de dispositione preparante, que determinat, & quasi proxime limitat capacitatem subiecti: & consequenter etiam determinat agens ad talem formam introducendam: ergo fieri non potest, ut talis forma effectiue sequatur ex forma introducta. Probatur consequentia, quia si dispositio fluit a forma immediate, & forma ab agente: ergo agens simpliciter inchoat actionem suam ab introductione formarum, & non attingit actiue dispositionem nisi per formam: ergo talis dispositio nullo modo determinat agens ad talem introductionem formarum, sed potius, mediaforma, determinatur agens ad talem ultimam dispositionem efficiendam. Item, dispositio illa nullam causalitatem realem habere potest, nisi quatenus facta est: si autem mediante forma: ergo non potest intelligi ut habens causalitatem realem circa ipsam actionem, qua sit forma. Præterea, causa dispositiva non disponit, nisi informando, ut supra declarauit: unde licet respectu termini, ad quem disponit, dicatur reduci ad causam materialē, tamen respectu subiecti quod disponit, re vera est causa formalis: si ergo haec accidentia non informant materiam, quomodo disponunt illam? Item, si in genere cause materialis dispositio illa est prior: ergo in eodem genere inest prius, tum quia eius est est inesse; tum etiam, quia non disponit, nisi inhaerendo, & informando: si autem prius natura inest, cui, quæso, inest? Non materię, quia si in reali duratione non inest materię, nullum genus causalitatis exercere potest, mediante tali inhaerentię: ergo secundum nullam prioritatem naturae vel causalitatis potest vere concipi sic inhaerens. Neque etiam potest inhaerere composito, prout exercet talem causalitatem, quia preparat ad compositum, & quia non disponit compotum, sed materiam, quia illud disponit, cui inhaeret.

XIX. Præterea, si dispositio inhaeret composito, necesse est formam substantialiem antecedere in genere cause materialis, & in genere preparationis & dispositionis ad ipsam formam accidentalem: ergo impossibile est, ut in eodem genere forma accidentalis antecederet. Consequentia patet, quia non potest circummissus committi inter causas in eodem genere causalitatis. Et antecedens probatur, quia vel accidentis inhaeret toti composito per se primo: & sic partialiter inhaeret formam substantiali: ergo antecedit forma substantialis in genere cause materialis; vel accidentis inhaeret materia ut prius informata forma substantialis, & sic forma substantialis solum est medium, quo materia recipit quantitatē, & subsequentes dispositiones; ergo multi magis dici potest forma substantialis dispositio materiae ad recipiendam quantitatem, & ceteras dispositiones, quam econtrario.

Ad hoc responderi solet, in forma substantiali esse gradus, & prout forma confort superiorem, & genericum gradum, completere subiectum dispositio-
num subsequentis gradus: & ita non committi cir-
culum in eodem genere cause inter eadem, secundū

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

eandem rationem: ut verbi gratia, anima ut dat esse corporeum, completere subiectum receptuum qualitatis, in quo subinde recipi possunt dispositiones ad gradum viuentis: & sic de subsequentibus. Sed hoc responsio mihi nunquam placere aut satisfacere potuit: tum quia illa distinctione formarum secundum diversos gradus est distinctio rationis per nos, conceptus praeciosos aut confusos: ergo nihil referre potest ad realem causalitatem & inhesionem accidentium in materia, vel composito; tum etiam, quia etiam si loquimur de forma secundum primū gradum formarum substantialis dantis esse corporeum, introducitur in materiam determinata formā & distinctā à reliquis: non enim introducitur formā in communī: ergo antecedit dispositio preparans materiam: tum præterea, quia forma que corruptitur, non prius expellitur sub gradu generico, quam specifico, nam est impossibile intelligere gradū specificum sine generico, quia hoc est quasi fundamentum illius: unde si aliquis ordo deberet intercedere, inchoandū esset ab inferioribus gradibus: ergo nec forma opposita introducitur prius secundū gradū genericū, &c. Denique falsum est agens prius disponere materiam ad gradum genericum: nam ignis v.g. non disponit ad formam elementi, nisi disponendo ad formam ignis; & sic de aliis.

Vtimo solet fieri argumentum de ratione cause efficientis, nam dispositio ultima effectiue attingit educationem seu introductionem formarum, nam accidens in virtute substantiarum attingit effectiue rationem eius: ergo non potest eadem dispositio effectiue manare à forma, quam efficit. Respondent aliqui non dispositionem ultimam, quæ manet cum forma in instanti generationis, sed quæ immediate ante præcessit, attingere effectiue introductionem formarum, ut instrumentum eius. Sed hoc improbable est, quia quod non est, non potest esse instrumentum agendi: illa autem dispositio in illo instanti iam non est, iuxta hanc sententiam. Quod vero proxime præcesserit, non satis est, quia solum est extrinseca denominatio: Et licet sit naturalis sequela inter illā dispositionem & formam, necesse est ut illam et sequela sit ex via alterius cause efficientis: nā illa sequela non est dimanata formarum dispositione, cum res non dimant ab eo, quod iam non est, sed est solum necessaria & immediata successio post talem dispositionem, quæ successio fundari necessario debet in efficientia alicuius cause, quæ vnum efficit immediate post aliud. Melior responsum est, nullam dispositionem receptam in passo, attingere effectiue introductionem formarum: quod autem dicitur accidens in virtute substantiarum attingere effectiue substantiam, non esse intelligendum de accidente quod recipitur in passo, vel effectu, sed de facultate accidentalis, quæ est in ipso agente, ut v.g. de calore, qui est in igne, vel de virtute seminalis, quæ est in semine. Sed licet hoc admittamus, inde sumitur non leue argumentum, nam instrumentum naturale non attingit superiorē actionem principalis agentis, nisi prævia propria, & cōnaturali actione iuxta doctrinam D. Thom. 1. parte, quæst. 45. art. 5. infra tractandam: ergo si ignis per calorem quem in se habet, attingit formam substantialiem in instanti generationis, calor eiusdem ignis in eodem instanti agit prævia calefactione: ergo calor qui recipitur in passo tanquam ultima dispositio ad formam ignis non manat effectiue ab ipsa forma geniti, sed per propriam actionem fit à calore qui est in igne generante: alias potius actio qua educitur substantialis forma, esset prævia ad emanationem caloris, qui est ultima dispositio, quam econverso. Nec vero dici potest, quod illa ultima dispositio simul fiat duobus modis, scilicet directe & immediate à calore ignis per actionem prævia in genere cause materialis, & rursus à forma ignis geniti per dimanationem naturalem, quia non potest naturaliter idem effectus fi-

Ccc 2 mul

mult fieri à pluribus causis, & actionibus totalibus ac per se sufficientibus : & quia secundum alterā actionem præviām deberet dispositio illa fieri in materia, licet per aliam di manationem dicatur fieri in composite.

XXXI.
De te tua
responsione
fuerit indi-
cium.

Tertia respōsio ad principalem rationem, & probabilior est, in materia nullam per se, requiri dispositiōnēm præviām : sed solum per accidens ad expellendam formam, & dispositiōnes contrarias. Vnde tota alteratio quæ antecedit instantē generationis solum ad hoc ordinatur ut in instantē generationis materia maneat sine illa repugnantia ad recipiendā actionem agentis perfectam, in materia autem sic reliqua agens statim introducit suam formam substantialem absque dispositiōne præviā cum omnibz dispositiōnibus concomitantibus ipsam. Nec enim quia materia ex se est indifferens, necessaria illi est ultima dispositio prævia, quæ determinetur ad tale formam, quia est indifferens per vniuersalitatem seu integrām capacitatēm cuiuscunqz formaz: agēs vero ex sua forma determinat ad introducendā hāc formam in specie potius quam aliā : & ex circumstantiis, vel concursu primaz causa determinatur ad introducendā hanc numero formam. Quod si similē declaratur ex accidentalī actione, nam lignum de se indifferens est ad calorem & frigus: si vero applicetur ignis, recipit calorem potius quam frigus, nō propter præviām dispositiōnēm, sed propter determinationēm & naturam agentis.

XXXII.

Hæc responsio est quidem apprens: sed videtur parum consentanea communī doctrine Philosophorum, apud quos receptissima est distinctio materiæ in primam, & proximam, id est, præparatam & ultimā dispositiōnē ad determinatam formam: & e contrario dicere solent iūdē, formam vnam quamque secundum propriā speciem, non respicere tantū materiam nudam, sed præparatam, & sibi accommodatam per connaturales dispositiōnes. Vnde & anima definitur, quod sit actus corporis Physici, organici, &c. Deinde non possunt omnes Physici effectus illo modo com mode saluari. Primo, quia iuxta illam sententiam agens perfectum semper efficeret ex quacunqz materia effectum sibi perfecte similem in omnibus qualitatibus sibi connaturalibus, quia si prius omnino denudat materiā: & relinquat illam sine illa repugnantia, & in illa primo introducit suam formam perfecte sibi similem in natura specifica, necesse est ut ad illam formam necessario consequatur omnes qualitates & dispositiōnes ei connaturales, quia nihil est quod resistat formaliter in ipsa materia: videmus autem non ita accidere in naturalibus generationibus, sed multa substantialiter generari cum admisiōne peregrinarum qualitatū ob dispositionem vel impuritatēm materiæ ex qua generatur. Secundo in agentibus aquiuocis non potest redi sufficiens ratio ob quam determinantur ad introducendā vnam formam substantialē potius quam aliā, vt, verbi gratia, quando Sol generat aurum, si in instanti quo introducit formam auri, reperit materiam nudam, & de se prolsus indifferēt, non potest ab illa determinari, nec vero ex se est determinatus, alias semper induceret talē formā in materiam indifferētē. Et in generatione hominis optime etiam declaratur hæc difficultas, nam si in instanti in quo anima rationalis inducitur in corpus, tota materia corporis præintelligitur nuda omnibus dispositiōnibus, que indifferens est secundum omnes partes suas, vt anima eas informet hoc vel illo modo, & vt ex illa sequantur haec vel illæ dispositiōnes in hac vel illa parte materiæ; vnde ergo determinatur vt in hac parte potius vniatur hoc modo, quam alio?

XXXIII.

Solum video posse responderi, esse hanc naturalem successionem rerum, vt post talem alterationē præcedentem sequatur talis forma, vel unio formaz

etiam materia de se sit indifferens, & virtus agentis eminentior. Ratio autem huīs successiōnis necessaria: solum redi potest, & quia agens natura sua est de erminatum ad agendum tali modo, vel quia res ipsa sunt ita ex se coordinata. Veruntamen hæc responsio solum est apta ad fugiendam difficultatem, non vero ad rem declarandam, & rationem eius reddendam. Maxime, quia tota alteratio quæ præcedit, iuxta hanc sententiam per accidens est ad tollendā solum impedimenta, quæ sunt ex parte passi: ergo ordo & successio inter illam alteratiōnē & sequentem actionem non potest esse per se; neqz inde sumi potest sufficiens ratio determinationis. Tertio virget ratio superius facta, scilicet ad hominem, quia ignis vel Sol introducit formam medio calore, aut lumen, vt instrumento: ergo agit prævia calefactione, &c. Responderi vero timiliter potest, agere prævia calefactione non in eodem instanti, sed prævia calefactione, quæ præcedit toto tempore ante transgenerationis. Quæ responsio eadem ratione non satisfacit, quia illa calefactione duratione anterior, solum per accidens est prævia iuxta hanc sententiam, propter expellendū formam repugnantem. Vnde si fingeremus non esse necessariam calefactionem ad corrumpendium prius subiectū, sed alia via posse corrumpi, nihilominus in instantē generationis, ignis generaret ignem medio calore suo: ordo autem instrumenti in agenda prævia actione propria est, per se, & non per accidens: ergo non debet esse solum in actione quæ antecedit duratione, sed etiam in ipso met instantē generationis.

In quatuor membra presens questio dividitur.

Fundamenta posteriori sententiæ videntur sane valde urgentia, & aliquid conuincere, quod ad praesentem questionem maxime pertinet, aliquid vero fatis probabiliter persuadere: que vt declarat, & sententiam meam aperiā, distinguo varias questiones quæ hic inuoluuntur. Prima & in praesenti præcipue intenta est, an ratione proprii subiecti, & cause materialis sola materia possit terminare dependentiam formaz accidentalis, ita vt proxime & adquate accidens inhæret soli materiæ, etiam alia debet esse informata forma substanciali, tanquam necessaria ad esse materiæ, non tamen vt cōcurrente simul in ratione subiecti, vel causa materialis ad esse formaz accidentalis. Secunda questio est, si quantitas & alia accidentia quæ illi insunt, inhærent materiæ prædicto modo, an inde sequatur quantitatēm esse coenā materiæ, & manere eandem numero cum aliis accidentibus in genito & corrupto. Tertia questio est, an in aliquo genere cause dici possit formam prius vniari materiæ, quæ accidentia: & quomodo in variis opinionibus loquendum sit. Quarta questio est, si potest, esto, inhærente possit quantitas soli materiæ, an quando substancialis forma materialis est & extensa sicut materia, tunc quantitas immediate etiam inhæret toti compo sito per se primo, ita vt vtrumque eius partem essentialē proxime attingat.

Quantitas interdum soli materiæ in-
haret.

Dico ergo primo, rationibus posteriori loco fa-
ctis sufficienter conuinci, materiam esse posse, & de facto aliquando esse proprium subiectū, cui soli quantitas inhæret, quamvis non extra compo-
situm substancialē: quod ab aliis dici solet materiam esse subiectū in hæsiōnis, quamvis totum compo-
situm sit subiectū denominationis: vel aliter, co-
positum esse quod recipit quantitatēm, rationē vero reci-

recipiendi esse solam materiam: sicut totus homo denominatur intellectualis, & habere seu recipere intellectum, quamvis ratio recipiendi, seu subjectum insinuationis sit sola anima. Et hæc cœlus est authorum secundæ sententiaz, & non est contraria auctoribus primaz. Vnum excipio Durandum, qui disertè declarat contrarium sensum: solum propter illâ rationem quod materia est potentia pura, & ideo non pot recipere actum accidentale sine substantiali. Quæ ratio solum probat, actum substantiali exigi, vel ad summum præxigi ante actum accidentalem: non vero quod ipsemet actus substantialis necessariò debeat concurrere materialiter ad recipiendum accidens. Nec video quomodo Durandus se expediatus ab argumento facto de quantitate corporis humani: concedit enim est animam rationalem concurrere proxime & immediate cum materia ad recipiendam quantitatem: negat tamen inde sequi animam participare effectum formalem quantitatis: quia potest (inquit) forma recipi per se primo in compósito ratione virtutisque partis immediate recipiētis partialiter formam accidentalem; & nihilominus nō conferre sūm effectum formalem nisi alteri parti compōsit. Quæ sane est clara repugantia, & implicatio in adiecto, ut variis modis superioris declaratum, & probatū est: nam recipere materialiter accidens, idem est quod informari a cidente: ergo si partialiter recipit, partialiter informatur: implicat autem informari, & non recipere informationem, iuxta modum informationis, scilicet vel totalis, vel partialis. Et confirmatur ac declaratur, nam reliqua formæ substantialis hoc ipso, quod informantur partialiter quantitatē, recipiunt formalem effectum eius: ergo si rationalis anima etiam informatur partialiter, participabit eundem effectum. Quod si dicatur alias formas participare illum effectum, quia sunt capaces eius: nostram vero animam esse incapacem: hæc ipsa responsio conuincit humanam animam non esse capacem proxime & immediate receptionis partialis quātitatis, sicut sunt aliae formæ substantiales. Hæc ergo ratio vindetur conuincere assertionem positam.

XXXVI. Solum potest obiecti de actibus immanentibus sentiendi & amandi sensibiliter: qui sunt extensi, & cōsequenter immediate in quantitate recepti: & tamen necesse est vt immediate in formam, saltem partialiter, ipsam animam, alias quomodo constituerent animam viventem? nam homo certè non videret per corpus, sed per animam. Sed hæc obiectio longiorem postulat disputationem, pertinentem ad libros de Anima: nā multi propter eam causam putant, potentias etiam sensitivas non distinguere realiter ab anima, & actus ipsos sentiendi esse spirituales, & recipi immediate in sola anima, quibus difficile est, vel colligere immortalitatem animarum ex operatione, vel evitare quo minus idem sequatur in animalibus brutorum. Alij dicunt, cognoscere & amare preceipe confidere in efficiendo actus illos: & ideo facies esse, quod anima actualiter immediate in illos influit, quamvis eis proxime non informetur. Alij denique aiunt necessariam quidem esse efficientiam & receptionem, satis vero esse, quod actus recipiantur in potentia & corpore, cui anima intime a formaliter coniuncta sit. Et ideo non tam proprie dicitur anima videre, sicut intelligere: sed homo totus est, qui per se primo videt, principaliter quidem per animam, instrumentaliter autem per corpus. Quid autem horum verius sit, in proprio loco tractandum est.

Quæ accidentia corrupti eadem numero maneat in geniso.

XXXVII. Dico secundo: Quamvis probabile sit naturaliter non manere eadem accidentia numero in re Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

genita, quæ erat incorrupta, probabilius tamē vide- du possit tur oppositum quoad quantitatem, & dispositiones accidentes quæ vel ordinatur ad formam geniti, vel illi non reperire. pugnant, præserim quando in sola materia prius inhaerent. Cur addam hanc limitationem, constabit ex resolutione quartæ questionis proposita. Hanc conclusionem (vt existimo) satis probat multa ex argumentis factis in secunda opinione. Et declaratur breviter, supponendo, quod Caietanus notauit de ente & essent. cap. 7. quæst. 17. quatuor tantum modis posse definiri accidens, scilicet vel ad corruptionem subiecti, vel per introductionem contrarii, vel per desitionem termini, vel per absentiam alterius causæ conservantis. In presenti ergo talia accidentia nō possunt definire ex defectu proprii subiecti cui inherent: nam supponimus esse inherētū in sola materia, quæ non perit. Item, secundus modus corruptionis hic non habet locum, quia quantitas non habet contrarium, & licet qualitas illud habeat, supponimus tamen in casu, de quo loquimur, non introduci. De tertio etiam modo constat, non esse ad rem, quia est proprius relatiuorum. Superest ergo dicendum de quarto: nam si per absentiam formæ substantialis pereat omnia accidentia compōsiti, & non ex defectu causa materialis, quia supponimus formam per se non immediatè concurrere, etiā partialiter, ad recipiendam quantitatem, necesse est vt forma habeat respectu accidentium aliquod aliud genus causalitatis, ratione cuius ex absētia talis causa sequatur corruptio talium accidentium. Nam si accidentia non pendent à formā in aliquo genere causa, non est cur pereant, recedente forma. Duo bus autem modis intelligi possunt pendere, scilicet in genere causa formalis, vel efficientis.

*Accidentia
in genere
causa for-
ma's quo-
modo à for-
ma sublata
pendent.*

Prior dependentia non potest esse immediata, xxxviii. sed mediata: forma enim substantialis non informat quantitatem vel alia accidentia, neque intelligi potest, quo alio modo immediate circa illa exercet munus causæ formalis: ergo non possunt accidentia pendere à forma immediate in eo genere causa. Mediata vero dependentia vera est, & facile intelligitur, nam, quia accidentia proxime pendent à materia, vt à subiecto, & materia pendet à forma in genere causa formalis, fit, vt saltem mediate quantitas pendaat à forma in genere causa formalis. Hæc autem dependentia non satis est, vt, recedente forma, pereat quantitas, quia forma quæ recedit, succedit alia, quæ idem numero subiectum conservat. Etenim sub hac ratione quantitas non alia de causa pendet à forma, nisi quia materia pendet: ergo si circa materiam illa dependentia satis suppletur per subsequentem formam, multò magis circa quantitatem. Et declaratur à simili, nam si materia effectu conseruaretur ab uno agente, & postea desineret conseruari ab illo, & conseruaretur ab alio, nihilominus haberet eandem formam substantialē, & eadem accidentia in eo manerent, quia formæ & accidentibus impertinens est, quod materia conservetur ab hoc, vel illo agente, aut hac vel illa actione, sed per se solum est necessarium, vt eadem numero conserueretur: idem ergo est in praesenti. Imo, si Deus per absolutam potentiam conseruaret materiam sine forma, supplingo effectu formalem concursum formæ (quod infra ostendemus fieri posse) quantum est ex vi huius dependentia manerent in materia omnium accidentia quæ in illa inherent, quia ad illa solum requiruntur, quod materia conseruaretur: quod vero hac via, id est, mediata forma, vel per solā efficientiam superioris causæ, parum interest. Sicut in mysterio Eucharistiz dicunt Theologi, conseruata quantitate absque substantiali, sine nouo miraculo, in ea conseruari accidentia quæ illi inherent: quia supponendo, quod illi inherent, solum pendent à substantiali mediate, vt à sustentante quantitatem: unde

hoc ipso quod Deus supplet effectiue sustentationem illam materialem, possunt eadem accidentia in quantitate inhærere & conseruari. Propter hanc ergo formam mediataam dependentiam non destruentur accidentia, recedente forma.

XXXIX. Alius modus dependentia esse potest in genere causae efficientis, qui est probabilis: omnino tamen in genere est incertus, nec vla sufficiet ratione haec tenus probatus, ut suprā ostendit, & ex solutionibus argumentorum amplius patebit. Nunc verò addo, etiam admissa illa dependentia effectiva immediata, non sequi, recedente forma substantiali, perire quantitatem, propter causam paulo antea insinuatam, videlicet, quia illi causa quæ recedit, alia simili succedit, sufficiens ad conseruandum eundem numero effectum absque interruptione: quando autem causa efficientis sit iibi succedit, non mutatur effectus, sed idem numero conseruatur. Hac posterior propositio supponitur ex dicendis infra de causa efficienti. Prior autem propositio probatur, quia licet forma substantialis, quæ succedit alteri, sit specie diuersa, tamen in ratione causandi effectiue quantitatem, in qualibet sufficiens vis. Vnde etiam qui dicunt mutari quantitatem, fatentur ex forma succedente, quantumvis imperfecta, manere quantitatem omnino similem priori, & que perfectam: ergo multa maiori ratione habebit illa forma vim ad influendam in praexistente quantitatē & conseruandam illam, nec potest reddi sufficiens ratio, cur in hoc effectu hoc magis repugneret, quam in aliis. Nam licet posset aliquis dicere, eam efficientiam quæ est per naturalem resultantiam, esse adeo intrinsecam, ut non possit per successionem similis aut æqualis causa continuari (ut ita dicam) circa eandem proprietatem vel effectum: id tamen dicetur mere gratis ad effugendam vim rationis, tum quia illa dimanatio quantumvis intrinseca dicatur, non transtendit causalitatem effectiū, tum etiam quia qualisunque sit illa efficientia, alia similis succedit, & ibi non adiungitur alia connexio formalis, aut materialis, neque in dividuatio quantitatis est per hanc formam: nihil ergo obstat, quo minus per influxum similis formæ eadem quantitas conseruetur; ergo siue quantitas effectiue dependeat à forma substantiali, vt est forma corporeitatis, siue non, hinc inferri non potest, mutari accidentia in alia similia numero distincta, mutata forma. Quod si nullā causa sufficiens corruptionis assignatur, superflue multiplicantur res, & introducitur tanta mutatio, vbi etiam sensus ipsi repugnare videntur. Omitto, hunc dicendi modū favorabiliorem (ut sic loquar) esse ad res alias Theologicas explicandas ut est mysterium Eucharistiae, & effectus, qui ex illo consequuntur, & veneratio reliquiarum, nam cum contingamus quantitatem, & extrinseca accidentia, maior deuotio cōciliatur circa corpora Sanctorum, si intelligamus, hanc eandem quantitatem, quam nos contingimus, fuisse in corpore viuō eiusdem Sancti.

Explicatur mutua dependentia, & prioritas inter quantitatem, & formam substantialiem.

XL. **D**ico tertio: In aliquo genere causa verum est compositum substantiali, ac vniōne formæ cum materia esse prius natura quantitatē, & aliis accidentibus: licet in alio genere sint posterius. Hac assertio in primis potest probari haec generali ratione, quod forma substantialis quantitatē requirit in materia: & econtrario, accidentia habent aliquam dependentiam à composite, & à forma: sed omnis dependentia secum affert aliquam prioritatem nature: ergo. Maior patet ex dictis, nam saltem oportet esse dependentiam mediataam, quatenus materia pē-

det à composite & à forma. Modus autem in particulari declarādi, & defendēdi hoc genus causalitatis varius esse potest, iuxta varios modos attribuendi forma causalitatem in quantitatē. Ex quibus ille facilior est & clarior, & in rigore sufficiens, iuxta quæ forma dicitur supponere quātitatem ut præparatiōnem materiæ: eiusq; prioritatem reduci ad genus causæ materialis: quantitatē em vero pēdere à forma solum mediate in genere causa formalis. Vnde, si ut materia & forma ad inuitem pēdēnt, & sunt prius, & posterius in suis generibus sine repugnantiā; ita similiter se habere possunt quātitas & forma substantialis: & eadem ratione, si ut materia licet pēdet à forma, & sub ea ratione dicatur posterior, illa nihilominus potest manere sub forma distinta: ita idem proportionaliter est in quantitatē.

Ex quo etiam obiter intelligitur non repugnare eadem rem esse priorem duratione quam aliam, & posteriorem natura in aliquo genere causa: loquitur prius de eadem re materialiter (ut ita dicam) & non formaliter, quatenus effectus est alterius: sic n. materia quæ huius ligni, v. g. absolute prior duratione est, quam formalis ligni, fuit enim creata à principio mundi, ex tunc habet esse, nunc autem quatenus pēdet ab hac forma, est natura posterior illa. Similiter, si unum lumen prius productum à præcedente luminoso, conseruetur ab alio postea creato, tale lumen est prius tempore sua causa conseruanda; quam diu vero ab ea conseruatur, sub hac ratione est natura posterior, & ut tempore antecedens: non fuit effectus talis causa: & ideo illa temporalis antecedens per accidens se habet ad causalitatem vel ordinem naturæ postea subsecutum: & propterea non repugnat eadem rem quæ nunc est natura posterior, tempore antecedens: nam per se solum necessarii mēt ut effectus natura posterior, ex quo copit esse effectus seu quatenus effectus est, non sit tempore prior sua causa à qua pēdet per influxum realē: quod addo, ut finalem causam excludā. Ad hunc ergo modum Philosophandū est de quantitatē, & forma substantiali: potest enim quantitas dici posterior natura substantiali forma, quatenus ab ea pēdet modo supra dicto, & nihilominus esse tempore anterior hac vel illa forma. Quapropter nullam vim habet illa ratiocinatio: cōpositum substantiali est prius natura quam accidentiale, & forma substantialis quam quantitas: ergo quantitas non inhæreret materia: ergo recedente hac forma, perit hæc quātitas. Negatur enim utramq; illatio, quia cum posterioritate naturæ potest esse prioritas temporis: & quia quod vna ratione est prius, potest alia esse posterius.

Atque hic modus est facilis, ut dixi, & in rigore sufficiens: potest autem aliis excogitari ad explicandum hunc mutuum ordinem inter quantitatē & formam, ut nimis altera respectu alterius sit conditio necessaria ut materia illas possit recipere, nam materia non potest recipere naturaliter formam nisi sit extensa, neque quantitatē nisi sit terminata per formam: atque hac de causa possunt ad inuitem dependere quantitas & forma sub diversis rationib; materialibus. Nam licet forma respectu materiae sit causa formalis, respectu tamen quantitatis reducit ad materialem, iuxta hunc dicendi modum, quia est veluti dispositio materiæ, ut possit quantitatē sustentare: Nec est inconveniens quod dispositio diuersarum rationum habeant inter se hanc mutuā dependentiam, tum quia ordinantur ad diuersos effectus formales, qui ex diuersis capitibus sunt necessarii subiecto, tum præcipue, quia non habent illum mutuum ordinē inter se immediate, sed respectu subiecti, ad cuius esse sunt necessariae. Exemplū esse potest in calore, & fuscitate ignis: utraque n. qualitas est necessaria dispositio ad conseruationem ignis: vnde & calor dici potest necessaria dispositio ad fuscitatem, & fuscitas ad calorē ignis: quia illa necessitas non oritur ex

ex his qualitatibus secundum se, sed quatenus virtutis necessaria est ad conseruationem talis subiecti. Hac tamen mutua dependentia quantitatis & forme, non impedit quo minus quætitas & possit inhæret materia, & possit manere mutata forma: quia per se non requirit hanc vel illam formam, sed absolute substantiali em formam. Addo etiam, in huiusmodi mutua dependentia prioritatem ipsam naturæ, esse diuersa rationis in utroq; extremo: nam in quantitate est via originis & executionis, ac præparationis materia, in forma vero est via perfectionis, intensionis, & ultimæ terminationis materia. Et hac etiam ratione facilius intelligitur posse mutari formam, manente eadem quantitate in materia. Atque ita posset etiæ hæc mutua prioritas explicari per habitudinem causæ finalis & materialis, ut ex dictis facile constat. Denique à multis explicatur per habitudinem causa materialis & efficientis, quia quantitas materialiter comparatur ad formam per modū dispositionis: forma vero ad quantitatem efficiet. Hic vero modus in se est difficultior propter ea quæ dixi inter arguendum pro secunda sententia: erit tamen intelligibilior, si quantitas non ponatur ut dispositio præparans, sed tantum ut conseruans & fons. Et, hoc etiam posito, non obstat, quo minus quantitas inhæret materia, & in ea manere possit, mutata forma, quia potest quantitas manare à formam materiam, & per varias formas eadem conseruari, ut supra explicatum est. Mihi tamē priores modi probabiliores videntur, & omnibus difficultatibus sufficienter satisfacere.

Probabilius est quantitatem semper inherere soli materia.

XLI. Dico quartè: In compositis substancialibus ex materia & forma extensa, probabile est habere quantitatem peculiarem vniōne cum forma, seu in illa immediate recipi partialiter simul cum materia: probabilius tamen est oppositum, id est, eodem modo Philosophandum esse de omnibus substancialibus materialibus. Est in his formis specialis ratio dubitandi, quia hæc formæ extensæ participant effectum formalem quantitatis: nam coextenduntur illi, & partes earum non possunt naturaliter se se loco penetrare propter quantitatem: ergo necessarium videtur, ut quantitas longe alteri eis vniatur, quam animæ rationali: ergo vniatur eis proximè & immediate: vniatur autem per modum accidentialis formæ, & dando suum effectum formalem iuxta capacitem passi: ergo inhæret illis, & recipitur in illis partialiter. Et cōfirmatur, nā ex negatione formalis effectus quantitatis in anima rationali, inferemus negationem proximæ vniōnis, & partialis inhæritie, ergo ex opposita affirmatione, contraria etiam affirmatio recte colligitur; ideo enim ad negationem sequitur negatio, quia ad affirmationē requiritur affirmatio. Tandem confirmatur, quia duobus tātum modis potest aliqua res participare effectum quantitatis, scilicet, vel quia recipit quantitatem, vel quia recipitur in quantitate, ut calor vel color, sed forma substancialis non participat effectū quantitatis hoc posteriori modo, quia non potest ipsa recipi in quantitate: ergo oportet ut fiat priori modo. Maior patet, quia nisi altero ex illis duobus modis coniungantur quantitas & res quæ quantificatur (ut sic dicam) non vniuentur per se immediate, sed tantum per accidēs, quatenus vniuntur eidem subiecto; hoc autem non satis est, ut una participet effectum alterius, ut patet in anima rationali, & in accidentibus: nam licet albedo, & dulcedo in eodem subiecto vniuantur, albedo non fit dulcis, nec dulcedo alba. Propter has ergo rationes videtur probabile esse, singulare in homine, quod quantitas in sola materia inhæret, quod licet

verum esset, non repugnaret his quæ haec tenus diximus de causalitate materia respectu accidentium: solum enim dictum est materiam ex se posse per suā entitatem solam exercere hanc causalitatem sine admiciculo formæ (ut sic dicam) conrecipientis accidentis: nunc vero probabiliter addimus, composite posse per se primo & adæquate exercere hanc causalitatem in immediate circa quantitatem, & mediate circa accidentia, quæ insunt quantitatib; vnde concluditur, materiam interdum per se solam, interdū simul formam exercere hanc causalitatem.

XLIV.

Ad persuadendam autem alteram assertionis partem, quia dicimus oppositum esse probabilius, interrogandum occurrit iuxta dictam sententiam, si quætitas inest immediate alicui composite materiali, ita ut proximè vniatur formæ & materia partialiter, an in quantitate sit vna indivisiibilis vno ad materiam & formam, an vero sit vna cōposita ex duabus partialibus. Nam, quod sit indivisiibilis, videntur ex eo probari, quod res quæ vniatur, indivisiibilis est: non enim nunc confidemus in quantitate diuisibilitate partium integrantium, sed indivisiibilitatem quam habent in ratione formæ: nam comparando totâ quætitatem, & singulas partes eius ad subiectum, eadem entitas quantitatis quæ vniatur materia, vniatur formæ, & è contrario: & hoc sensu dicimus illam esse indivisiibilem in ratione formæ: ergo vno est indivisiibilis, licet res ad quam terminatur vno, cōposita sit. Patet cōsequentia, tum quia vno, cum sit modus formæ quæ vniatur, debet esse illi proportionata & accommodata, tum etiam quia per eam vniōnem indivisiibiliter vniatur quantitas cōposito, & utriq; parti eius. Et cōfirmatur, nam in causalitate effectu, quando effectus procedit à duabus causis per se, vel partialibus in uno ordine, vel totalibus in diuersis, vniā indivisiibili actione manat effectus ab utraque causa: ergo in genere causa materialis quantitas quæ est adæquate in toto composite, & partialiter in materia & forma, eadem indivisiibili vniōne ab utraque penderet.

XLV.

In contrarium vero est, quia illa vno quantitatis ad materiam potest conseruari, etiamsi dissoluitur vno ad hanc formam: ergo nō est vna & indivisiibilis vno; nam quod indivisiibile est, non potest ex parte manere, & ex parte corrumpi: pugnat enim hoc cum indivisiibilitate. Vnde, quando effectus per eandem actionem indivisiibilem penderet à duabus causis, non potest illa actio conseruari respectu vnius causæ, & cessare respectu alterius: quomodo enim dividetur, quod indivisiibile est. Primum vero antecedens probatur, quia materia de se sufficiens est ad sustinendā quantitatē, ut supra est ostensum: ergo de se est sufficiens terminus vniōnis quantitatis ad ipsam: ergo quamvis dissoluitur vno ad formam, si materia in rerum natura manet, conseruabitur vno ad ipsam: ut, verbi gratia, si Deus, ablata forma, conseruaret materiam, supplendo effectu concursum formæ, sine nouo miraculo conseruaret vno quantitatis ad materiam, propter dictam rationem, & tamē, ablatâ forma, necesse est auferri vniōnem ad ipsam: ergo necesse est illas vniōnes esse saltem partialiter diuisiib; Itē, de facto in homine conseruatur vno quantitatis ad materiam sine immediata vniōne eiusdem quætitatis ad formam: ergo pariratione in quolibet alio corpore potest manere eadem vno quantitatis ad materiam, dissoluta vel mutata vniōne ad formam. Neque enim verisimile est, vniōnem quantitatis ad materiam esse maiorem, vel alterius rationis in homine, quam in aliis substanciali: quia nō habet maiorem, vel diuersum effectum formalem in corpore hominis, quam in aliis corporibus: ergo non magis inhæret illi, aut diuerso modo. Denique alias necesse est, mutata forma, mutari totam vniōnem quætitatis ad subiectum suum, quia si est indivisiibilis, non potest mutui aut augeri, aut in una parte

C. 4 muta-

mutari, & in alia manere: sed aut tota manere debet, aut tota mutari: non potest autem tota manere, si est indivisibilis, & peculiaris modo, ac immediate ad formam materialis terminatur, quia si forma quæ recedit, est materialis, iam tollitur unio ad ipsam: si vero forma quæ recedit, est immaterialis, necesse est ut illi succedat materialis forma, cui quantitas peculiariter vniatur, quod non posset fieri per augmentum unionis, si uno est indivisibilis: ergo erit per mutationem totius unionis: ergo quies formæ mutatur, necessario mutanda est tota uno quantitatis: ergo & quantitas ipsa, quia non potest quantitas mutari de subiecto in subiectum, nec conferuari eadem, mutata inhaesione: ostendimus autem probabilius esse, non necessario mutari quantitatem, mutata formæ: ergo.

XLVI.

*Quantitas
materiæ &
forma non
simplici v-
nione ne-
ditur.*

Propter hanc ergo probabilius videtur, non vnius quantitatem materiæ & formæ vna & indivisibili vniione. Neque enim verisimile est, vniōem quantitatis ad materiam esse diuersæ rationis in homine, ac in aliis rebus: quia de vniōne non possumus iudicare, nisi ex termino & effectu ipsius: hic autem est eiusdem rationis in materia hominis, & aliarum rerum: si ergo illa uno in homine non dicit habitudinem essentialiter & indivisibiliter ad duas res, neque etiam in aliis rebus illam includet. Quapropter si in aliis rebus quantitas peculiariter modo vniatur formis, id fit per augmentum unionis, addendo scilicet peculiarē seu partiale vniōem ad formam.

XLVII.

*Forma sub-
stancialis
quanti-
tate
non imme-
diata vni-
tur.*

Ex hoc vero ulterius infero probationem posterioris partis conclusionis, scilicet probabilius est etiam in rebus omnino materialibus non intercedere specialem unionem partialē inter formam, & quantitatem. Probatur primo, quia in omnibus rebus quantitas vniatur materiæ ut cause totali, & sufficienti in genere causa materialis: ergo non vniatur altera rei in eodem genere causa. Antecedens probatur, quia in homine vniatur quantitas materiæ ut cause totali in illo genere; sed illa uno est eiusdem rationis & perfectionis in aliis rebus: ergo. Item, quia materia de se est sufficienti ut sit totalis causa, & in suo genere necessari & naturaliter causat, quantum potest: ergo in qualibet re ita causat, & vniatur quantitati per modum sufficientis, & totalis cause. Tandem, quia quando materia transmutatur à forma hominis ad formam cadaveris, non est verisimile diminui in illa causalitate circa quantitatem: & ut dicebam, non posset satis intelligi illa diminutio sine transmutatione ipsiusmet quantitatis. Prima vero consequentia probatur, quia unius effectus tantum potest dari vna causa totalis in qualibet genere & ordine: si ergo materia est sufficienti, & totalis causa per modum subiecti inhaesioneis quantitatis, superfluum est fingere, quod aliquid aliud concurrat proxime in eodem genere cause. Item, quia uno quantitatis ad materiam est in sua specie integra & totalis, ut patet in homine: ergo non potest coniungi cum alia vniōne partiali ad componendam vnam integrām vniōnem. Tandem, quia quantitas est proprietatis intrinsecæ substantiæ corporeæ: ergo natura sua dicit definitam habitudinem ad aliquod subiectum inhaesioneis sibi connaturale & proportionatum: ergo vel illud semper est materia, vel semper compositum: neque enim intelligi potest, quod indifferenter, & quasi sub distinctione respiciat vrumque, cum habitudo eius sit simplex & vnius rationis, & determinet subiectum seu terminum sibi proportionatum. Si ergo hoc subiectum sit totum compositum, erit quantitas in homine præternaturali modo, & quasi inadäquato: si vero habitudo transcendentalis quantitatis est ad materiam, ut ad proprium & ad æquatum subiectum inhaesioneis, semper & ubique quantitas est in sola materia, ut in tali subiecto.

XLVIII.

Et confirmatur, soluendo rationem in opposi-

tum; quia, ut forma materialis sit suo modo extensa, & quanta, non est necesse ut quantitatibus subiectur, sed satis est, quod rei quantæ inhæreat, non inherendo ipsi quantitatibus, sed rei per se primo quantificatur per quantitatem se illi coaptando, & coextendingo: quod est manifestum in aliquibus formis, aut modis accidentalibus, ut sequentia tractabimus. Et à priori declaratur breviter, supponendo, quod distinctio partium quoad entitatem, neque in materia, neq; in forma, provenit formaliter à quantitate, sed supponitur potius in unaquaque entitate ex sua intrinseca natura, & gradu perfectionis, & in materia est veluti primum fundamentum, & captitudo ad quantitatem. Formæ igitur materiales natura sua habent cōstare ex partibus entitatis (in quo differunt ab anima rationali) quod non habent à quantitate, sed ex sua specifica & essentiali ratione, quia non transcendent talem gradum perfectionis & quia sunt educibiles de potentia materiæ, à qua inesse & fieri pendent. Ex hac vero natura in eis consequitur, ut quando vniuntur materiæ, coextendantur illi extensio[n]e entitatis (ut ita dicam) id est, quod vniuntur vni parti materia per vnam partem suam, & alteri per aliam, &c. quam extensionem non habent formaliter per quantitatem, sed per entitatem suam. Vnde, si Deus conferuerat substantiam materialis fine quantitate, manerent forma & materia vniæ cum predicta extensione, seu entitatu partium distinctione. Ex hoc autem ulterius provenit, quod cum materia est affecta quantitate, & ratione illius, partes eius sunt impenetrabiles in ordine ad locum, materialis forma, que tali materia coextenditur, hoc ipso participet illam conditionem quantitatis, non ratione sui, sed ratione subiecti: nam, quia partes formæ inseparabiliter adherent partibus materiae quantæ, necesse est, ut sint impenetrabiles inter se, vel cum alia simili forma, sicut sunt partes ipsius materiae: ergo propter hunc modum essendi talium formarum non est necesse quantitatem immediate inhærente tali formæ, ut partiali subiecto. Vnde ad argumentum in forma respondetur, esse quantum per accidens, non esse effectum formalem quantitatis, sed solum esse quatum per se primò, nam etiam motus & tempus sunt quanta per accidens, ratione subiecti, vel spatiij, id est magis patet ex solutione secunda confirmationis.

Ad primam ergo respondetur, si sit sermo de proprio & rigoroso effectu formalis quantitatis, neq; in formis materialibus, neq; in accidentalibus habere quantitatem hunc effectum; si vero latius dicatur effectus quantitatis quilibet extensio corporalis, sic negatur consequentia. Nam licet ex eo, quod anima rationalis non habet extensionem per se, vel per accidens, recte inferatur non vniiri immediate quantitatem per modum subiecti, tamen illa negatio non est ad æquataratio, & ideo ex opposita affirmatione, quantum ad extensionem per accidens, non recte infertur, formas materiales habere predictam vniōnem ad quantitatem.

Vt ad secundam confirmationem respondeam, in primis ex ea sumo, quætificationem (ut ita loquar) formarum, vel qualitatum corporalium non pertinere ad effectum formalem quantitatis, nam interdum resultat hic effectus, seu conditio ex quantitate, non ut ex forma, sed ut ex subiecto: quantitas autem non dat suum effectum formalem, ut exercet munus subiecti, sed ut est forma inhærens: nam prior ratione potius ipsa recipit formalem effectum, dum sit alba, &c. Igitur, quod albedo quantitatem inhærens, suo modo quantificetur, non est per informationem seu causalitatem formalem quantitatis, sed est conditio & denominatio, quam participat à subiecto suo, in quo inhærendo, ei coextenditur, nam inde fit, ut partes formæ ita inter se distent, vel impenetrabiles sint, sicut partes subiecti. Hinc ergo vite-

terius dicitur, illis duobus membris in argumen-
to potius addendum esse tertium, vel potius secun-
dum subdividendum esse, nam potest forma exten-
di ad extēsionem subiecti, vel quia recipitur in quā-
titate, vel quia recipitur in re extensa per quantita-
tem, ut declaratum est, & magis constabit ex dicen-
dis sectione sequenti.

Soluuntur argumenta prioris sen-
tentia.

L. **S**uperest respondeamus argumentis prioris sen-
tentiae: & primum ad Aristotelem respondeatur ge-
neraliter, quamvis sepe dixerit substantiam seu
ens actu esse subiectum accidentium, nunquam ta-
men explicuisse, quod per se primo sit subiectum
ratione totius compositi. Potest autem simpliciter
tribui composito quod recipiat accidentia, quam-
vis non per se ipsum, sed per partem illa recipiat.
Neque etiam vñquam dixit aperte, perire omnia
accidentia corrupta substantia, quin potius sepe
significat, aliquando manere eandem affectionem
in re genita, qua fuit in corrupta; quamvis (vt
verum faciat) etiam non dixit expresse esse ean-
dem numero, & potest exponi de eadem in specie,
ipse vero absolete de identitate loquitur, vt patet
primo de Generat. textu vigesimo quarto, & certe
in qualitatibus non dicitur eadem, qua est numero
duera, sed similiis. Deinde respondeatur ad singula
testimonia.

III. **A**utem erat ex 1. de Generat. vbi constituens
differentiam inter generationem & alterationem,
aut in generatione non manere subiectum sensibile:
& inferius ait tunc esse generationem substantiali-
am quando nullum sensibile manet ut subiectum. Re-
spondeatur tamen per subiectum sensibile intellige & A-
ristotelem substantiale compotum, quod solet
communiter appellari substantia sensibilis. Vnde i-
dem est dicere subiectum sensibile, quod suppositum
sensibile: illud enim est in quo principaliter sunt ac-
cidentia, & de quo prædicantur: quando ergo in
transmutatione manet huiusmodi subiectum secundum
idem nomen, & eandem rationem, solum fa-
cta est alteratio: quando vero tale subiectum non
manet, fit substantialis corruptio, & generatio. Ma-
le ergo quidam exponunt, nullo sensibili manente, id
est, nulla qualitate, vel accidente sensibili manente,
cum idem Aristoteles expresse addiderit, Nulla sensi-
bile manere ut subiecto, scilicet integro & completo. In
text. autem 24. non dicit Aristoteles, in substantiali
corruptione mutari omnia accidentia: sed potius
ait, quando in genito & corrupto manet integra ea-
dem affectio, ut eadem frigiditas, vel perspicuitas in
aqua, & aere ex illa generato, non esse existimandum
frigidum, aut perspicuum esse aliquid com-
mune subiectum, cuius affectiones sint esse aquam,
aut esse aerem, alioquin (inquit) solum facta est alteratio: fit enim alteratio, quotiescumque quod trans-
mutatur, est passio eius quod permanet. Atque ita
exponit illum locum Diuus Thomas. Ex qua ex-
positione potius habetur posse fieri transmutatio-
nem substantialiem in subiecto, quamvis maneat ea-
dem affectio.

III. Secundum testimonium ex 1. Physic. nil obstat,
satemur enim materiam respicere per se primo sub-
stantialis formam, quia hoc non impedit, quo mi-
nus quantitatem & accidentia recipiat, quatenus ad
illam disponunt. Ad tertium ex 5. Phycorum re-
spondeatur, differentiam inter substantiali-
m generationem, & alios motus accidentiales esse, quod ma-
teria ut est subiectum generationis, non supponit
informata aliqua forma substantiali: vnde tam ade-
quatum, quam proprium & principale subiectum
generationis est ipsa materia, ut est in potentia ad es-

se simpliciter: at vero ad mutationem accidentalem
semper supponitur constitutum ens simpliciter, seu
substantiale suppositum, quod absolute denomi-
natur subiectum quod, seu principale talis mutationis
accidentalis esse ens actu, & simpliciter: non est tam-
en necesse ut secundum se totum, ac per se primo
recipiat talen mutationem, sed potest ipsam recipi-
re per partem. Dices: In instanti, quo fit genera-
tio substantialis, alteratio præcedit in sola materia.
Respondetur, si sit sermo de motu alterationis, non
præcedere in sola materia secundum sensum prædi-
ctum, sed præcedere in ligno, v. g. aut aqua (si ex ea
fiat generatio) tanquam in supposito seu subiecto
principali, quod solum est de ratione motus pro-
prie dicti, quamvis sit in materia, ut in proprio sub-
iecto inhaelationis, quod non repugnat rationi mo-
tus. Si vero sit sermo de alteratione quoad ultimum
& momentaneum terminum eius, sic verum est or-
dine naturæ fieri in materia priusquam intelligatur
substantialiter informata, sed tamen illa terminatio
non est motus proprie dictus, sed mutatio quædam
instantanea, vel potius quoddam mutatum esse ex-
trinsecè terminans motum. Addo etiam, ex acci-
dente contingere, ut illa mutatio fiat in materia prima,
quia coniungitur generationi substantiali, &
corruptioni prioris subiecti, quod toto tempore
præcedente illo motu mouebatur.

Quartum testimonium ex 7. Metaphys. non ha-
bet difficultatem: ita enim dicitur materia ex se neq;
qualis, neque quanta, sicut dicitur in formis: dicitur
autem in formis, non quia non formetur, sed quia
ex se, & in entitate sua nullam includit formam: sic
igitur dicitur non esse qualis, non quia nulla qualita-
tate afficiatur, sed quia ex se nullam habet qualita-
tem, nec in entitate sua illam includit. Dices: Saltem
dicitur quanta, quia ex natura sua habet quantita-
tem. Respondeo primum dici posse ex se non quan-
tam, quia in entitate sua non includit quantitatem,
quamvis illam postule: sed hoc modo etiam sub-
stantia corporea integra possit dici non quanta. A-
litter ergo potest dici materia non quanta de se, quia
nullum certum terminum quantitatis postular: & i-
deo de se neque est magna, nec parva, &c. Item quia
licet sit subiectum cui inheret quantitas, quia ta-
men solum suppositum est, id quod simpliciter est,
ideo illi soli huiusmodi denominationes simplici-
ter tribuantur. Si tamen rem ipsam solum specte-
mus, non est dubium quin sicut materia dicitur cor-
pora, ita etiam possit dici quanta.

Ad quintum testimonium ex 7. & 12. Metaphy-
sicz respondeatur, substantiali esse priorem natura
accidente absolute & simpliciter, si ea etiam abso-
lute & simpliciter comparentur: si vero vnaquæque
substantia ad sua accidentia comparetur, est etiam
prior simpliciter & in omni genere, aut secundum
totum, aut secundum partem: comparando vero
substantiali compostam ad eius quantitatem, est
quidem prior perfectione, & prior natura in ratione
finis, & suo modo etiam in genere cause formalis;
tamen in aliquo genere causa, scilicet materialis,
non repugnat aliquid accidens esse prius natura a-
liqua substantia, quod in omni sententia fere omnes
authoræ concedunt: & ita nos dicimus via genera-
tionis, prius natura quantitatem inesse materia
quam formam. Ad sextum testimonium ex capit.
de substantiâ, respondeatur non dicere Aristotelem
destructa hac vel illa substantia, destruere omnia ac-
cidentia, qua sunt in ipsa, sed destructis primis
substantiis, quod est verissimum, quia nisi substan-
tia corruptæ succederet alia, non manerent acci-
dencia. Deinde etiam si de particuliari substantia
loquamur, intelligendum est destructa substantia
omnino, id est, secundum totum, & secundum
partem, non posse quod in ipsa est manere: nam si

tota substantia destruatur, & pars maneat, non repugnabit aliquid in illa manere: sic enim destructo homine manet intellectus in anima: quia manet: cum ergo materia permaneat, poterit in illa quantitas conservari.

LVI.

Ratione
prima, sene
tia solutio
nem.
Prima.

Secunda.

Rationes illius sententie expedita fere sunt ex probationibus secundis. Ad primam enim iam saep dictum est materiam habere suum esse proprium, quod, licet in genere substantiae sit incompletum, tamen comparatione accidentis est esse simpliciter, ac per se subsistens partialiter: & licet pendaat à forma in aliquo genere, & ideo in illo dicte posse materiam prius natura coniungi formam substantiali quam accidentalis: hoc tamen non obstat quo minus materia, & per suam entitatem sit capax sustentandi accidentia, & sub alia ratione, & in aliо genere eausa prius natura coniungatur illis. Ad secundam concedimus materiam primario respicere substantialem formam, & ideo ordine intentionis seu finis prius illi coniungi, non tamen ordine executionis: nam potius sub hac ratione prius natura coniungitur accidentalis formam, ut medio seu dispositioni ad formam substancialis. Saep enim potentia qua primario ordinatur ad aliquem actum, in executione prius recipit alium quo ad alterum disponit, ut visus primario ordinatur ad visionem, prius tamen respicit lumen, speciem, &c. & in vniuersum est hic ordinatur consentaneus ut priora intentione sint posteriora executione, & conuerso, ut quae imperfectiora sunt, via originis antecedant. Quod autem ibi dicitur, formam accidentalem comparari ad substancialis, ut actum secundum ad primum, non est in vniuersum necessarium: nam quantitas non videtur hoc modo comparari, sed tantum ut connaturalis dispositio substantiae ratione materiae. Et similiter accidentia extrinseca, quae non manant à forma, neq; in illa recipiuntur, non comparantur ad illam, ut actus secundi ad primum. Addo vero deinde, etiam si gratis demus totum quod in illo argumento sumitur, nihil inferri contra nostram sententiam: ostendimus enim quod, licet admittamus formam esse primum actum materiae, ordine perfectionis, intentionis, & primae originis, atque etiam ordine causalitatis effectus, nihilominus optime consistit, & est verissimum quantitatem in sola materia recipi, ut in proprio subiecto in hystorionis, & materiali causa; quod à nobis hoc loco principie intenditur. Quod vero, non obstante ea prioritate formam, possit quantitas manere in materia, & esse prior tempore in illa, quam quilibet determinata forma præter primam, quae cum materia concreta est, satis probabiliter (ut exissimo) est à nobis declaratum in secunda assertione.

LVII.

Tertia.

Hinc facile responderetur ad tertiam rationem, primo gratia concedendo quantitatem consequi aetate formam substancialis, ut est forma corporis, & negando consequentiam, quia (ut saep dixi) potest manare à forma in materiam, & per successionem formarum in ea conservari. Secundo verisimilium est quātitatem esse proprietatem consequentem materiam, seu (quod idem est) debitam composito ratione materiae. Primum enim, commune fere axioma est quantitatem sequi materiam, & qualitatem formam: hac enim ratione distribuunt Doctores prædicamenta absoluta, & eorum sufficientiam assignant. Deinde per se consentaneum est rationi, ut cum materia habeat veram ac realem essentiam propriam, licet partiale, ratione illius habeat aliquam proprietatem: nec necesse est, ut forma ex communione ratione formam substancialis habeat certam aliquam proprietatem specificam: sed satis est quod illi respondeat aliqua communis seu generic ratio qualitatis. Sicut ex communione substancialis immaterialis non sequitur aliqua forma accidentalis specifica, sed sequuntur intellectus & voluntas

vt sic. Prætereat cum homo constet ex materia & forma omnino spirituali, & nihilominus sibi vendicet, eandem quantitatem, quā alia res materiales, signū est postulare illam ratione materie, non ratione formæ. Denique ipsa proportio inter quantitatem & materiam satis indicat, quantitatem consequi materiam: nam quantitas per se non est actua, sicut nec materia. Item, est apta ad recipientum, vel ut potentia proxima, vel ut ratio & conditio bene disponens ad patientem & recipientem: est ergo satis verisimile quantitatem esse debitam materiam, seu ratione materie. Quod etiā confirmari potest ex eo quod supra probauimus, semper, omnem rem habentem materiam, habere etiam quantitatem, & conuerso. Duobus autem modis potest intelligi haec naturale coniunctione inter materiam & quantitatem. Primo, ratione solum ratione potentia passiva, intrinsecè natura sua postulantis talem affectionem. Neq; enim necesse est, ut omnis innata proprietas sit debita ratione principij actiui: sed interdum sufficit passiuum; quod modo multi existimant motum esse naturalem, & esse in centro, esse naturale terræ, & intellectui angelico esse naturales species intelligibiles secundum potentiam receptuam, non actiuan. Secundo modo potest intelligi per intrinsecam dimanationem actiui. Et licet prior modus sufficiat, hic posterior nullum habet inconveniens: quia licet materia sit potentia ad formam substancialis, inservit tamen habet veram essentiam actiuaem & entitatiuam: quid ergo mirum quod ab illa manet aliqua proprietatis ipsi proportionata? Quod enim materialis non sit actua per propriam actionem, ideo est, quia cum sit pura potentia, nec potest agere rem simili similem, quia deberet creare illam, nec potest agere in similem potentiam, quia non habet ex actione proportionatum, nisi in potentia tantum receptuam. Saep autem contingit, ut res que non potest agere propria actione in aliud, habeat intrinsecam dimanationem in se, ut substantia angelica non habet vim actiuaem simili substantiaz: habet tamen vim à qua in ipsa dimanent potentia sibi proportionata: & forma substancialis iuxta receptionem doctrinam, non est immediate actiua forma accidentalis, & tamen per intrinsecam dimanationem manant intellectus ab anima, & intensio frigoris & forma aquæ, cum se reducit ad pristinam frigiditatem. Denique probabile valde est alios modos extinatura rei distinctos manare actiue ab essentia materie, ut substantiam partiale & intrinsecam presentiam localem, & relationes, si sunt aliquid extinatura rei distinctum à fundamento.

Ad primam confirmationem negatur sequela, absolute loquendo, quamvis possit distinguiri, dupli. An acci- citer intelligi posse materiali recipere formam sub- matris maria- strialis media quantitate. Primum solum, ut di- spositione seu conditione necessaria, & sic concedatur: neque contra hunc sensum procedunt rationes, & incommoda quae ibi proponuntur. Secundo tan- quam potentia proxime receptuam formam substancialis, & hoc sensu recte improbat hoc conse- quens in illa confirmatione: negamus tamen id sequi; quia nullam habet necessariam connexionem cum doctrina tradita. Quid vero de qualitatibus corporis dicendum sit, videbimus sectione sequenti. Ad secundam confirmationem concedo sequelam, nimirum quantitatem esse incorripibilem, quod suam entitatem, licet quoad varios terminos possit incipere & definire esse, per divisionem, & coniunctionem quantitatis. Quo modo autem ad quantitatem sit per se modus, non potest hic pro rei difficultate examinari: breuiter tamen dico, ad productionem quantitatis non esse per se motum, sed ad accretionem: camque non fieri, eo quod noua quantitas, aut nova pars quantitatis simpliciter incipiat esse in rerum natura, sed quia una quantitas

adiut.

Miungitur alteri, & quæ erat aliena, sit propria per specialem quandam actionem, ad hoc per se tendenter.

II. Ad quartum primò dicitur (applicando distinctionem datam) si materiam recipere quantitatem mediante forma, intelligatur solum ut conditione necessaria, & principali termino sue existentiaz, sic concedi posse totam rationem, & nihil inferri contra doctrinam datam, ut facile intuenter paret: si vero intelligatur mediante forma, ut partiali subiecto, & propria causa materiali, sic dicendum est, interdum manifeste hoc repugnare, ut in homine: inde sat probabiliter colligi: non esse id consentaneum naturis rerum, & causalitati materiaz ac formæ in omnibus rebus naturalibus.

IX. Rationes posterioris sententiaz, quatenus probant materiam esse proprium subiectum inhærentiz, & sufficientem causam materialem quantitatis, & accidentium, qua per illam inhærent, non habent, ut existimo, probabilem solutionem. Vnde etiam Thomistæ, & specialiter Aſtudillo 1. de Generat. q. 2. hoc concedunt etiam in doctrina D. Thom. dummodo non negetur, & formam substantialem simpliciter prius natura procedere in materia, & quantitatem & accidentia onus ab illa pendere. Quatenus autem rationes ille procedunt contra hanc posteriorem partem, & probant eadem accidentia manere in genito, quæ erat in corrupto, possent fortasse probabiliter solvi, sed quia nobis videtur probabilius saltem id persuadere, in eis disoluendis immorari non libet.

SECTIO IV.

Vnum vnum accidens possit esse proxima causa materialis alterius.

I. **D**equoniam iuxta natus rerum: nam supposito aliquo miraculo, non est dubium, quin possit aliquid accidens concurrere, per modum subiecti, & materialis causæ ad esse aliquic accidens, & ad effectuonem eius, ut de quantitate in Eucharistia consecrata docent probatores Theologici. Secundum naturas autem rerum duo sunt certa: primum est nullum accidens esse primum, & (vt ita dicam) fundamentale subiectum alterius accidentis, quod ab aliquibus vocatur subiectum quod. Hoc patet, quia nullum accidens potest sustentare aliud, quin utrumque in altero sustentetur, & in hoc progreſſu, non potest procedi in infinitum: alias nihil esset in quo tota illa causalitas materialiter fundaretur. Et eadem ratione non potest sibi in aliquo accidente, alias tota collectio accidentium non esset in alio sed in se, quod repugnat naturæ accidentis: necessario ergo sibiendum est in subiecto seu materia substantiali. Et ad hunc sensum dici solet accidens, non posse esse primam causam materialis accidentis, sed ad summum proximam. Hoc ex profeso docet Arist. libr. 4. Metaph. in loco statim tractando.

II. Secundo est certum quedam accidentia inesse subiectis mediis aliis accidentibus: hoc patet in ratione ductione, nam actus intellectus insunt subiectis spirituali medio intellectu: & actus voluntatis media voluntate, & sic proportionaliter de reliquis actibus, vel habitibus potentiarum sensituarum, & qualitates corporeæ ex omnium sententia insunt media quantitate. Et ratio generalior reddi potest, quia licet omnia accidentia ordinentur ad substantiam, non tamen sine ordine inter se, & ideo potest vnum respicer, ut subiectum medianum te aliò.

Punctus questionis.

Difficultas ergo est, quomodo vnum accidens insit substantia mediante alio, an solum ut quo, vel etiam ut quod, his enim terminis utuntur Philosophi. In quibus est cauenda æquiuocatio, ut punctus controverbia attingatur, nam uno sensu potest negari accidens esse subiectum quod, solum quia non est primum fundamentum, & veluti basis totius causalitatis qua sustentatur aliud accidens: dicetur autem iuxta hunc sensum aliquod accidens esse subiectum quo, quia est id quo mediante substantia recipit aliud accidens, sive priori accidenti, posterius vere ac propriè inhæreat, sive non. Et hic sensus non potest in dubitationem cadere, nec de illo est controvergia. Alio sensu dici potest accidens esse tantum subiectum quo, & non quod alterius accidentis, quia non potest vnum accidens esse subiectum etiam proximum in quo aliud accidens vere inhæreat, quamvis possit esse ratio inhærendi, id est necessaria conditio, vel dispositio prærequisita in substantia, ut aliud accidens ei inhære possit, quod modo multi putant diaphaneitatem comparari ad lumen. Et iuxta hunc sensum vere ac propriè vnum accidens non est causa materialis alterius, nisi eo fortasse sensu, quo causa dispositiva ad materialem renovatur: quo modo etiam potest accidens esse causa materialis substantiaz: nos autem agimus de propria causa materiali, in qua proxime insit, & recipiatur accidentalis forma. Vnde è contrario dicitur accidens subiectum quod alterius accidentis, si vere illud in se recipiat, & in se proxime terminet unionem & inhæsionem illius, etiam si non sit primum (vt ita dicam) sustentaculum vtriusque: & in hoc sensu tractatur quæstio praesens.

Varia sententia.

Prima sententia est, nullum accidens esse verum subiectum & materialem causam alterius accidentis. Ita tenet Gregorius in 2. & 12. qu. 2. articul. 2. Tribuitque Aristoteli. 4. Metaph. tex. 13. & 14. ubi probat, accidens non accidere accidenti, nisi quia ambo eidem accidunt: & subdit causam, quia non est maior ratio, cur vnum accidens alteri accidat, & conuerso. Idem supponere videntur Nominales, qui negant qualitates panis inhærente quantitati, etiam post consecrationem panis: quos citauit tertio Tomo 3. part. disp. 56. sect. 3. In eandem sententiam referri potest Capreolus in 1. distinct. 3. quæst. 3. articul. 2. ad 2. Scotti cont. 1. conclusionem, ubi non satis explicat, quo sensu loquatur de subiecto quo & quod: nec ex locis Diui Thomæ, quæ affert, satis id constare potest, ut videbimus, Gregorius vero clarius locutus est, qui non profert rationes magni ponderis: summa enim omnium est, quoniam forma non potest esse principium patiendi aut recipiendi, alias confunditur munus formæ cum officio materiae, sed omne accidentis est vera forma accidentalis: ergo non potest esse principium receptuum accidentis.

Secunda sententia est, vnum accidens esse posse proximum subiectum, in quo aliud recipiatur, & consequenter posse exercere propriam causalitatem materialem circa illud. Hanc tenet, & bene declarat Durandus in 1. d. 8. 2. part. quæst. 4. num. 15. tamque supponunt Diuis Thomas, & alij authores, qui (vt prædicto loco allegauit) dicunt in Eucharistia post consecrationem panis qualitates inhærente quantitatibus separatae, non per inherentiam nouam, quæ per consecrationem illis conferatur, sed per antiquam, quam habebant in quantitate, quæ anteā inhærebat in materia ut in subiecto, quo sublatu remanent alia accidentia fundata super ipsam quantitatem, ut expresse docet Diuis Thomas 3. part. quæst. 77. art. 2. ratio-

IV.

V.

Diss. XIV. De materiali causa accidentium.

2. ratione 2. Et in solutione ad secundum declarat, vnum accidens per se non posse esse subiectum alterius, quia per se non est: quatenus vero est in alio, posse esse subiectum, quia potest vnum accidens, mediante alio, recipi in subiecto: & sic ait, superficiem esse subiectum coloris, quod non est absolute verum, si accidens tantum esset medium, quo in priori sensu supra declarato. Et 1. 2. quæst. 7. artic. 1. ad 3. & quæst. 56. artic. 1. ad 3. vbi eandem doctrinam repetit, ait, vnum accidens inherere alteri, quod non potest vere dici de pura dispositione. Similia fere habet in 3. distinct. 33. quæst. 2. artic. 4. quæstiuncul. 1. & optime in quæst. de spirituali creat. art. 11. ad 13. & sèpè alias. Atque hanc sententiam censeo esse veram.

Quæstionis resolutio.

VI.

VT vero illam probemus, & declaremus amplius: Dico primò, quamvis non possit omne accidens in alio accidente proximè inhære, aliquibus tamen accidentibus id potest conuenire. Prior pars nota est, quia cum tota collectio accidentium debeat necessario inhære substantiæ, necesse est, ut aliquid accidens immediate substantiæ inhæret: non enim potest inter substantiam, & accidens, medium inueniri: quamvis inter substantiam & aliquod accidens possit aliud accidens intercedere, quia sicut generalis diuisio entis in substantiam & accidens ad aquata est, ita ut inter membra diuidentia nullum possit cadere medium: ita inter primum accidentis subiectum, quod est substantia, & totam collectionem accidentium, seu inter substantiam, & primum accidentis eius, non possit medium inueniri. Quod recte notauit D. Thomas i. part. quæst. 77. art. 1. & 5.

VII.

Posterior pars probatur primò, inductione in accidentibus corporeis: nam omnia insunt substantiæ, media quantitate, ut omnes Philosophi docent: & videtur probari experientia, nam albedo in superficie extenditur, & calor similiter, cum diffunditur per corpus, in quantitatem eius extenditur. Responderi potest, hinc solum colligi, quantitatem esse dispositionem necessariam in subiecto, ut alia accidentia corporea in ipso possint esse connaturali modo, non tamen ipsam quantitatem esse proximum subiectum, cui talia accidentia vere inhærent. Sicut de substantiali forma supra probabilitate dicebamus non ingredi in materiam, nisi extensam per quantitatem, supposita vero ea dispositione, immediate coniungi entitati ipsius materiæ, & coextendi illi: cur ergo non possit idem dici de albedine, & de calore, &c. Respondetur, rationem esse valde diuersam, nam forma substantialis, cum sit superioris ordinis, est improprioportionalis, ut accidenti proximè inhæret. Item, non vnitur per modum accidentalem, sed substantiali, & ideo immediate debet substantiæ vniuersalitatem, qualitas vero corporea, est accidentes, & per modum accidentalem vnitur, & ideo ex se proportionata est, ut possit accidenti proximè inhære: ergo, quando talis est qualitas, ut per se, & necessaria in substantia supponat quantitatem, ad hoc ut mediante illa recipiatur, verisimilis est, in illa immedia te recipi. Et confirmatur ex mysterio Eucharistiae, nam in quantitate separata accidentia inherent, ut ex Theologia suppono: ergo ex natura sua apta sunt informare quantitatem, quia forma non potest sumi effectum formalem exercere extra subiectum sibi proportionatum: ergo ante consecrationem illæ qualitates inhærebant quantitatem, quia qualitas naturaliter informat subiectum sibi proportionatum, si illi coniunctum sit. Item, quia superflue finitur noua inhæsio, de novo & miraculose facta in illis qualitatibus, si iuxta rei naturam intelligi potest & processisse, & semper permanuisse. Evidenter ergo est hæc induc̄tio in quibusdā accidentibus, quæ

non sunt res omnino distinctæ ab accidentibus, in quibus fundantur, sed modi eorum, ut est figura respectu quantitatis, & motus, & vbi seu praefinalis respectu eiudem, & relatio (si est modus distinctus) respectu sui fundamenti. Præterea, in spiritu libis accidentibus (& eadem ratio est de materialib. quæ illis proportionantur) hoc videtur certissimum, nam in primis necesse est habitus operatus immediate inhære in potentia, ad quas iuvandas ordinantur: quia hi habitus præbent inclinatio[n]em & facilitatem his potentias: sed nō præbent hanc facilitatem, nisi formaliter per se ipsos, ergo informatus potest, ergo in eis proximè recipiuntur. Atque hac ratione scientia recipitur in intellectu, & species impressæ in potentia cognoscente ipsi proportionata, & sic etiam dicunt Theologi fidem esse in intellectu, & charitatem in voluntate. Atque admodum vel maior ratio est de actibus vitalibus, qui essentialiter sunt actus immanentes: vnde necesse est recipi immediate in proximo principio, à quo procedunt. Ratio vero à priori huius partis sumenda est ex subordinatione naturali talium accidentium quam ex ipsi effectibus, & naturalibus indicis inuestigamus, & non est, vnde repugnet naturæ accidentis.

Dico secundò: Vnum accidens vere potest exercere causalitatem materialem, respectu alterius sibi proportionati. Hæc assertio sequitur ex priori, nam subiectum recipiens in se formam, propriam causalitatem materialem exercet erga illam: sed vnum accidens est proximum subiectum recipiens in se aliud accidentis. ergo. Secundo, quia accidens quod in alio recipitur, pendet ab eo in esse & fieri, & non, ut ab efficiente, formaliter ac præcisamente loquendo ex vi receptionis, quæ interdum potest re ipsa separari ab effectione, ut pater in quantitate, quæ non facit albedinem, quam in se recipit, vnde albedo non pendet ab illa, media actione, sed media vniione & inhesione: pertinet ergo illa dependentia ad materialem causalitatem. Tertiò, accidens quod alteri inhæret, est forma eius, vnde actus vitales dicuntur actus secundi potentiarum; quia illas ultimo actuantes, & informant, & albedo denominat superficiem albam, ut informans illam: ergo è conuerso accidentis recipiens aliud, exercet materialem causalitatem circa illud.

Sed quæret aliquis, cum vnum accidens causat aliud materialiter, an solum illud proximè concratur in eo genere, vel etiam ipsum subiectum; aut aliquod aliud accidens. Respondent aliqui, quædam esse accidentia simplicia, id est, nec formaliter, nec identice composita ex variis entitatibus, ut est albedo, visio, &c. alia vero composita ex variis entitatibus, quæ compositio nunquam reperiatur in accidentibus, quæ propriam habent entitatem: nam licet in eis esse posit compositio intentionis velex tensionis, hac tamen in ordine ad subiectum comparatur per modum simplicis entitatis: in accidentibus autem, quæ sunt modi rerum, interdum reperitur illa compoſitio, verbi gratia, præsentia localis panis non tantum est in quantitate, sed etiam in substantia panis, vnde integræ illa præsentia cōposita est ex præsentia substantiæ, & præsentia quantitatis. De prioribus ergo accidentibus, quando vnum in eis substantiæ, medio alio, aiunt materialem causalitatem per solum accidentis proximè exerceri, & è conuerso vniōnem seu inhærentiam accidentis per se & immediate terminari ad solum accidentis, ad subiectum vero alterius accidentis, non nisi remote, & quasi per accidens; nam cum tale accidentis, sit simplex modus, aut simplex entitas, non potest immediate vniiri pluribus rebus: sic Ocham 4. quæst. 4. ait accidentis simplex non posse esse, nisi in subiecto & que simili.

At vero, quando accidentis est compositum modo explic-

explicato ad quadratum est in subiecto composito, & ideo licet secundum unam partem sit in altero accidente, secundum aliam esse potest immediate in substantialia atque ad hunc modum dici solet, quantitate diversa esse in multis subiectis parvulariter, de quo suo loco. Atque in hac posteriori parte non est in re difficultas, quamvis esse possit quæstio de nomine, an illud sit dicendum unum accidentis, vel potius duo, cum in re sine ita distincta, ut possumus sine alio manere: sicut de facto destruta fuit praesentia substantie panis, & manu praesentia quantitas, & potuisse etiam contrario modo fieri. Unde non est dubium, quin illæ praesens sint in re distinctæ, & diversarum rationum. An vero propter aliqualem unionem dicenda sint componere unam, vel interest ad rem presentem, & videtur quæstio de modo loquendi.

XL De priori autem parte maior dubitatio est, nam illud principium, quod accidens simplex in entitate, non possit immediate & ad quadratum recipi in subiecto composite, neque est certum, neque videtur necessarium. Nam in primis multi ita censem de omnibus accidentibus corporalibus, quod sint per se primo in composite substantiali, saltem quando ex virga parte est materia (qua opinio ex hoc prædicatur, quod subiectum sit compositum, & forma accidentalis sit simplex, non involuit repugnariam) ergo eadem ratione esse poterit in composite accidentalis. Item, interdum unum & idem accidens, vel accidentalis modus respicit duas res distinctas, ut modus uniorum, & respicit, vel afficit rem quam vnit, & rem cui vnit: ergo similiter una entitas accidentialis potest, per se primo respicere duas res, ut componentes unum ad quadratum subiectum, verbi gratia, materiam & quantitatem, ut componunt hoc subiectum quantum. Denique in hoc nulla apparet intrinseca repugnans. Existimo ergo ex hoc principio non posse generaliter definiri, quando unum accidens inest substantialie, mediante alio, an substantiali concurrit solum remote, veletiam proxime, nec inuenio aliud generale principium, ex quo id possit universaliter expediti.

XII Quapropter respicendum censeo ad naturam universaliq[ue] accidentis, & ad effectum formalem eius: nam si effectus formalis accidentis ob speciem naturam suam non postulat immediatum concursum materialis substantialie, verisimilius est substantialiam tantum concurrende remote, & immediate solum inherere unum accidens in alio, atq[ue] ita absolute affirmat Durandus loco supra citato. Et ratio est, quia si illa causa proxima est sufficiens, superfluum erit aliam addere. Atq[ue] hoc modo existimo albedinem & similes qualitates inherere quantitatib[us], ita ut modus inherenter carum in sola quantitate proxime terminetur. Cuius signum optimum est, quia sublata materia, & manente quantitate, conseruare admodum inherenter. Neq[ue] et aliquid aliud signum, vel dictum, quod ad effectum formalem, horum accidentium amplius requiri ostendat.

XIII At vero, si est aliquid accidens, quod ex suo speciali modo informandi requirat immediatam inherenter, non solum ad aliquam facultatem, sed etiam ad ipsam substantialiam rei, non repugnat ita fieri. Hoc specialiter aduerto propter actus vitales, verbi gratia, intellectus, aut voluntatis, quos aliqui putant ita esse in facultatibus, ut ipsam etiam animæ vel angelii substantialiam immediate attingant propter intrinsecum modum afficiendi vitales actus, & quia ita essentialiter est actus immanens, ut immediate afficiat rotum principium intrinsecum, immediate in illum influens, hoc autem principium, vniq[ue] autores consequenter opinantur, non est sola potentia, sed ipsa etiam substantialia angelii, vel animæ. Quæ sententia ex vi causalitatis materialis non repugnat, eius tamen veritas alibi examinanda est.

Fraue. Suar. Metaph. Tom. I.

Atque eodem modo est probabile, quod in Theologia aliqui censem, habitus per se infusos, sicut simul concurrunt actus cum potentia ad elicendos actus supernaturales, ita etiam concurrere materialiter ad recipiendos illos: hoc enim (si aliunde proberur necessarium, aut magis connaturale talibus actibus) non repugnat, ex eo quod potentia, & habitus sunt res distinctæ, quia satis est, quod vniuersitatem & concursum per modum unius integræ faciliatis.

Responsio ad argumenta.

Vndamentum Gregorii non habet difficultatem: Propositio enim Aristotelis, quod *accidens non accidit accidenti*, intelligenda est, ut *subiecto quod in an accidat priori sensu supra declarato*. Quem sensum Diuus *accidenti*. Thomas ibi indicat. Dicit etiam posset, Aristotelem, ibi non solum agere de accidentali inherentiâ, sed etiam de accidentiali prædicatione, qua unum accidens omnino per accidens dicitur de alio, ut cum musicus dicitur esse albus: huiusmodi enim prædictio non oritur ex eo, quod unum accidat alteri, sed quod ambo in uno tertio coniungantur. At vero interdum potest accidens prædicari de accidente, non omnino per accidens, ut in hac propositione: *Quantum est in loco, aut intellectuale intelligit, appetitum amat, & in his non repugnat accidens inesse accidenti, modo superiori expoito, & in eodem sensu non repugnabit accidens accidere accidenti, non mere per accidens, sed propter aliquem ordinem per se, quem inter se habeant, quo etiam modo superficies dicitur alba, & sic de aliis. Ad rationem respondet non repugnat, quod res, quæ est forma respectu unius, sit potentia receptiva respectu alterius: quod patet in anima rationali, & in qualibet potentia passiva accidentali, & ex dictis in fictione prima satis clarum est, neque hic occurrit noua difficultas.*

DISPUTATIO XV.

De causa formalis substantiali.

Noniam causa materialis & formalis mutuam habitudinem inter se dicunt, ideo eadem methodo, qua de materia differuimus, dicemus prius de forma substantiali, & postea de accidentalis, nam quæ de forma in communis desiderari poterat, vel recta sunt in Disputatione de causis in communis, vel explicabuntur distinctius in singulis membris, quæ in illa ratione communis solum analogice conueniunt. Tractando autem de substantiali forma, complebimus ea quæ de materia prima in hunc locum remissimus, propter intrinsecam connexionem inter ipsam & formam. Supponendum est autem hic non esse sermonem de forma extrinseca, quæ exemplarum vocant, de qua infra dicemus, quia ut sic magis haber rationem efficientis, quam formæ. Neque etiam de forma separata, ut solet natura Angelica, aut immaterialis nominari, non propter causalitatem, sed propter actualitatem seu pulchritudinem: sed agimus de sola forma informantे seu recepta in materia, quia illa est quæ propriam, & speciem habet rationem causæ. Rursus vero dividit solet forma in Physicam, & Metaphysicam: prior est, quæ veram & realem causalitatem formæ exercet, & ideo de illa principaliter dicendum est. Quamvis enim Physica forma dicatur, vel quia natura rei principaliter constituit, vel quia per motum physicum principalius inuestigatur, priusq[ue] in Scientia Physica consideratur, non tamen est extra Metaphysicam considerationem, tum quia ratio formæ communis est & abstracta, tum etiam quia forma constituit essentiam, tum

D d deni-